

**Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr VI/45/24
Rady Powiatu Skierniewickiego
z dnia 21 sierpnia 2024 roku**

**Powiatowy Program
Przeciwdziałania Przemocy Domowej
i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej
w Powiecie Skierniewickim
na lata 2024-2030**

maj 2024 r.

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
1.1. Wstęp i uzasadnienie merytoryczne Programu	4
1.2. Podstawa prawna.....	6
2. PRZEMOC DOMOWA W ŚWIELE WYBRANYCH DOKUMENTÓW MIĘDZYNARODOWYCH I KRAJOWYCH.....	6
2. 1. Akty prawa międzynarodowego.....	7
2. 2. Prawo polskie wobec problemu przemocy domowej	8
2.3. Najnowsze zmiany prawne w systemie przeciwdziałania przemocy domowej w latach 2023 i 2024.....	10
2.3.1. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r.	10
2.3.2. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. – nowe definicje legalne	12
2.3.3. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r.	14
2.4. Zgodność z aktami prawa powszechnie obowiązującego	14
2. 5. Spójność z dokumentami na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.....	15
3. PRZEMOC DOMOWA - charakterystyka zjawiska.....	16
3.1. Kryteria i rodzaje przemocy	16
3.2. Czynniki ryzyka przemocy.....	19
3.3 Mechanizmy przemocy	21
3.4. Cykle i fazy przemocy.....	22
3.5. Następstwa przemocy domowej	24
4. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ NA TERENIE POWIATU.....	25
4.1. Położenie geograficzne.....	25
4.2. Dane demograficzne.....	26
4.3. Przemoc na terenie powiatu skierniewickiego – analiza danych zastanych.....	27
4.3.1. Procedura z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej	27
4.3.2. Dozór kuratorski.....	28
4.3.3. Dane Komendy Powiatowej Policji – interwencje domowe i przestępczość przeciwko rodzinie i opiece	29

4.3.4. Działania Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Skierniewicach	30
4.3.5. Zasoby w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.....	32
4.3.6. Poradnictwo specjalistyczne dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych	36
4.4. Przemoc na terenie powiatu skierniewickiego – podsumowanie badań ankietowych	38
4.4.1. Metodologia, zakres i grupa badana	38
4.4.2. Badanie dorosłych mieszkańców	38
4.4.3 Badanie uczniów	42
4.4.4 Badanie kadry pomocy społecznej	46
5. ANALIZA SWOT	48
6. CELE PROGRAMU	50
6.1. Cel główny	50
6.2. Cele operacyjne i kierunki działań	51
7. ADRESACI PROGRAMU	54
9. ZARZĄDZANIE, MONITOROWANIE, AKTUALIZOWANIE I EWALUACJA PROGRAMU	55
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	56
11. ZAKŁADANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	56
12. HARMONOGRAM REALIZACJI.....	56

1. WPROWADZENIE

1.1. *Wstęp i uzasadnienie merytoryczne Programu*

Rodzina stanowi podstawowe środowisko do rozwoju człowieka, ponieważ właśnie w ramach rodziny jednostka ludzka powinna mieć zapewnione możliwości do zaspokajania wielu ze swoich naturalnych potrzeb, w tym w szczególności potrzeby akceptacji i bezpieczeństwa przez wewnętrzną spójność rodziny oraz relacje z osobami, na które młody człowiek może liczyć.

W przypadku, gdy kondycja rodziny pogarsza się przyczynia się to do destrukcji prawidłowego funkcjonowania nie tylko samej jednostki, ale również społeczeństwa.

Jednym z czynników, który niewątpliwie oddziałuje negatywnie na rodzinę, zaburzając jej życie, jest przemoc domowa. W takiej bowiem sytuacji rodzina nie jest w stanie realizować swoich podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, natomiast zachowania poszczególnych jej członków stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz społecznymi. Przemoc domowa wywołuje poczucie bezradności oraz jest źródłem lęku, bólu, stresu i frustracji. Zjawisko przemocy w rodzinie jest jednym z najbardziej destrukcyjnych problemów społecznych, z uwagi na to, że wykazuje ogromną moc wywierania wpływu na całe funkcjonowanie człowieka, na pracę jego umysłu oraz psychiki, na jego procesy emocjonalne i relacje społeczne. Należy ocenić zachowania przemocowe jako negatywne o dużej skali szkodliwości społecznej.

Rodzina jako odbiorca działań socjalnych stanowi środowisko bardzo istotne w kontekście jednostkowym, ale również społecznym. Praca socjalna z osobami uwikłanymi w przemoc służy powstrzymaniu eskalacji przemocy, zapewnianie bezpieczeństwa ofiarom, pomocy w zaspokojeniu podstawowych potrzeb, leczeniu skutków przemocy, przywróceniu ofierze równowagi i zdolności do samodzielnego radzenia sobie oraz trwałej zmiany postaw sprawcy przemocy. Praca socjalna z osobą doświadczającą przemocy w rodzinie obejmuje diagnozę problemu, ocenę, interwencję, pomoc, zakończenie i ewaluację działań.

Przemoc domowa przybiera bardzo różnorodne formy - od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po zaniechanie. Przemoc domowa rzadko kiedy stanowi incydent jednorazowy, ponieważ z reguły przybiera charakter długotrwały i powtarzający się. Przemoc domowa jest problemem złożonym, długofalowym i często zamkniętym w „czterech ścianach”, co potęguje problemy związane z jej zdiagnozowaniem oraz zwalczaniem.

M. Czechowska-Bieluga i A. Mazur¹ wyróżniły następujące trudności w pracy z rodziną dotkniętą przemocą:

¹ M. Czechowska-Bieluga, A. Mazur, Działania pracownika socjalnego na rzecz rodzin w przemocą (w:) A. Lewicka-Zelent (red.) Przemoc rodzinna. Aspekty psychologiczne, pedagogiczne i prawne, Warszawa 2017, s. 37.

- trudności po stronie ofiary: niska motywacja, brak wiary w możliwość zmiany swojej sytuacji, lęk przed osobą, która stosuje przemoc, wysoka zależność od sprawcy (często jest to jedyny żywiciel rodziny), wstyd, skrępowanie, upokorzenie, nieufność, wycofanie się z powodu braku wiary w przerwanie przemocy, brak wsparcia psychicznego i prawnego, izolację ofiary oraz ukrywanie przemocy.
- trudności po stronie środowiska, w którym funkcjonuje rodzina dotknięta przemocą: niechęć znajomych o rodziny w stosunku do rodziny, w której występuje przemoc, izolacja rodzin, brak wsparcia ze strony środowiska lokalnego (sąsiedzi nie słyszą, że za ścianą dzieje się coś złego), zbyt wolne działanie instytucji,
- trudności po stronie sprawcy: poczucie bezkarności, zbyt mała liczba realizowanych przez specjalistów programów korekcyjno-edukacyjnych, szczególnie w małych miejscowościach.

Prawodawca krajowy dostrzegł, że wraz z postępem cywilizacyjnym pojawiają się lub nabrzmiewają nowe możliwe przejawy zachowań przemocowych, toteż w 2023 r. wprowadził do ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (pierwotnie: w rodzinie) pojęcia przemocy ekonomicznej oraz cyberprzemocy.

W coraz większym stopniu zauważa się w dyskusji publicznej również konieczność zapewnienia i rozbudowy systemu ochrony dzieci i młodzieży szkolnej przed przemocą oraz krzywdzeniem. Z tą intencją wprowadzono m.in. na mocy Ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606), która weszła w życie - w głównej mierze - 15 lutego 2024 r. Na podstawie tej nowelizacji określanej w mediach jako „Ustawa Kamilka” wprowadzono zmiany m.in. do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz ustawy o zapobieganiu przestępczością na tle seksualnym, a także nowe obowiązki, w tym dla administracji powiatów, na podstawie postanowień Krajowego Planu Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026 (Uchwała nr 204 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r., M.P. 2023 poz. 1235).

Biorąc powyższe pod uwagę, problem przemocy domowej wymaga podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania przemocy, którego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego, choć jego efekty mogą być nie zauważalne dla szerszego grona uczestników.

Uchwalenie wspomnianej ustawy blisko ćwierć wieku temu (w 2005 r.) stanowiło ważny element inicjowania i wspierania systemu działań przeciwdziałania przemocy podejmowanych na wszystkich poziomach administracji publicznej. Jednym z tego rodzaju działań jest niniejszy Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Powiecie Skierniewickim na lata 2024-2030. Wyznaczono w nim bowiem cele i kierunki działania, które należy podjąć w zakresie profilaktyki i informowania społeczeństwa, interwencji w przypadku już zaistniałej przemocy,

pomocy prawnej oraz psychologicznej osobom doznającym przemocy oraz działań wobec osób ją stosujących.

Niniejszy Program jest adresowany do lokalnej społeczności powiatu, do różnego rodzaju służb społecznych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz do wszystkich tych, którzy na co dzień są świadkami przemocy, są krzywdzeni i doznają przemocy lub też ją stosują i są jej sprawcami. Nadrzędnym celem Program jest dokonanie trwałej zmiany w świadomości społecznej na temat mitów i stereotypów narosłych wokół przemocy domowej, co ma mieć także charakter profilaktyczny i edukacyjny oraz wpłynąć na ukształtowanie społecznych postaw wobec zjawiska przemocy. W dalszej konsekwencji realizacja niniejszego Programu przyczyni się do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy, przełamania stereotypów, ograniczenia zjawiska przemocy i towarzyszących mu innych zjawisk patologicznych oraz poprawy dobrostanu rodzin z terenu Powiatu Skierniewickiego.

Program będzie realizowany w latach 2024–2030. Cele, działania i zadania Programu mogą i powinny podlegać ewaluacji wraz z zaistnieniem takich potrzeb.

Program stanowi integralną część „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Skierniewickim na lata 2024-2030”.

Niniejszy Program został przygotowany w oparciu o diagnozę sytuacji społecznej w powiecie skierniewickim, a przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano sprawozdania i informacje własne PCPR.

1.2. Podstawa prawna

Wdrożenie niniejszego Programu wypełnia obowiązek ustawowy nałożony w ramach realizacji własnych zadań powiatu na podstawie art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424).

2. PRZEMOC DOMOWA W ŚWIETLE WYBRANYCH DOKUMENTÓW MIĘDZYNARODOWYCH I KRAJOWYCH

Przemoc domowa jako problem ogólnospołeczny ujmowany w kontekście łamania praw człowieka znalazł odzwierciedlenie w wielu dokumentach międzynarodowych. Sygnującym je krajom zlecono podjęcie wszelkich niezbędnych działań w celu ograniczenia omawianego zjawiska.

2. 1. Akty prawa międzynarodowego

W szczególności należy tu wskazać na akty prawa międzynarodowego, zmierzające do przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dzieci oraz przemocy w rodzinie, w tym m.in.:

Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ):

- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z dnia 18 grudnia 1979 roku,
- Deklaracja o Eliminacji Przemocy wobec Kobiet z dnia 20 grudnia 1993 roku Rezolucja 48/104 Zgromadzenia Ogólnego ONZ,
- Rezolucja A/54/4 Zgromadzenia Ogólnego ONZ – Protokół Fakultatywny do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z dnia 6 października 1999 roku,

Rady Europy:

- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (85)4 w sprawie przemocy domowej z 26 marca 1985 roku,
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (90)2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z 15 stycznia 1990 roku,
- Rekomendacja Rady Europy 1450 (2000) dotycząca przemocy wobec kobiet w Europie, – Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec. (2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z 30 kwietnia 2002 roku,
- Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Unii Europejskiej:
- Dyrektywa 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57),
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych) (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, s. 2),
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 335 z 17.12.2011, s. 1),
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, s. 1),
- Program sztokholmski przyjęty w dniach 10–11 grudnia 2009 r.

2. 2. Prawo polskie wobec problemu przemocy domowej

Prawo polskie również reguluje oddziaływania sprzyjające przeciwdziałaniu zjawisku przemocy i ochrony osób jej doznających. Do najważniejszych aktów prawnych w tym zakresie należą:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483)

Ochronę osób, w tym dzieci, przed przemocą domową gwarantuje Konstytucja RP. Art. 40 mówi, że *„nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”*. Kolejny – *„każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”* (art. 47). *„Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych”* (art. 71, pkt 1). *„Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”* (art. 72).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17.)

Art. 207 kk uznaje przemoc w rodzinie za przestępstwo – *„za znęcanie się psychiczne czy fizyczne nad osobą najbliższą lub pozostającą w zależności od sprawcy przewidywana jest kara”*. Znęcanie się musi mieć charakter wielokrotny, powtarzalny, wyjątkowo może to być również działanie jednorazowe, lecz intensywne i rozciągnięte w czasie. Jeśli zachowanie jednorazowe nie posiada powyższych cech traktowane jest jako inne przestępstwo – naruszenie nietykalności, uszczerbek na zdrowiu, groźba karalna. Zaniechanie określonego działania przez sprawcę także może rodzić dla niego odpowiedzialność karną. Do zaistnienia przestępstwa znęcania wystarczy, że sprawca dopuszcza się tylko jednego z rodzajów przemocy (tzn. psychicznej lub fizycznej). Również wymuszanie współżycia seksualnego, w tym także gwałt w małżeństwie jest przestępstwem – sprawca może wtedy również odpowiadać z art. 197 k.k.

Inne przepisy prawne wykorzystywane w przeciwdziałaniu przemocy domowej:

- zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 k.k.),
- uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.),
- kradzież i kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej (art. 278 i 279 k.k.),
- naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.),
- porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej (art. 210 k.k.),

- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego wbrew woli osoby powołanej do opieki (art. 211.k.k),
- pozostawianie osoby, względem której jest się zobowiązanym do opieki, w sytuacjach zagrażających jej życiu lub zdrowiu (art. 160 k.k.),
- dopuszczenie się czynu lubieżnego wobec osoby poniżej 15 roku życia (art. 200 k.k),
- groźby popełnienia przestępstwa na szkodę najbliższych (art. 190 k.k.),
- nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k),
- obcowanie płciowe w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry (art. 201 k.k.),
- rozpijanie małoletniego (art. 208 k.k),
- niszczenie mienia (art. 288 k.k.),
- zniewaga (art. 216 k.k),
- uszkodzenie ciała (art. 156 i 157 k.k.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r., Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809.)

Sytuację osób doznających przemocy w rodzinie regulują również przepisy prawa cywilnego zawarte głównie w Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym. Omówione są tam następujące kwestie:

- warunki zniesienia współwłasności majątkowej (art. 52),
- sądowe ustalenie ojcostwa (art. 84),
- obowiązek rodziców do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka (art. 141),
- warunki orzekania separacji i rozvodu (art. 56, 61),
- orzekanie o winie w rozkładzie pożycia małżeńskiego (art. 57),
- rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej (art. 58 § 1),
- sposób korzystania ze wspólnego mieszkania w przypadku rozvodu (art. 58 § 2),
- warunki żądania od rozwiedzionego małżonka środków na utrzymanie (art. 60).²

Prawodawca dostrzegł i postanowił przeciwdziałać zjawisku przemocy, podejmując odrębny akt prawny czyli **Ustawę z dnia 29 lipca z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która od 22 czerwca 2023 r. nosi tytuł „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”**.

Ustawa określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (w tym na poziomie gminy, powiatu, województwa i rządu), zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej i wobec osób stosujących przemoc domową.

² H. Sasal: *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*. Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2006, s.137.

W ustawie określono również liczne definicje legalne, którymi operuje się w niniejszym Programie. Jest to na tyle doniosły akt prawny, że w następnym podrozdziale przedstawiono główne nowelizacje, które wprowadzono do ustawy w roku poprzedzającym podjęcie niniejszego Programu.

2.3. Najnowsze zmiany prawne w systemie przeciwdziałania przemocy domowej w latach 2023 i 2024

W niniejszym rozdziale przybliżono, jakie nowelizacje weszły w życie w latach 2023-2024, dalece zmieniając dotychczasowy system przeciwdziałania przemocy, również na poziomie instytucji powiatu.

2.3.1. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r.

Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 289) zwiększyła od 15 sierpnia 2023 r. katalog zakazów możliwych do wydania wobec osób stosujących przemoc. Są to trzy nowe mechanizmy:

- **zakaz zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą** – gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą;
- **zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą** – gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą, a także gdy osoba stosująca przemoc domową nęka ją za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność;
- **zakaz wstępu na teren** szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą domową, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba dotknięta przemocą domową, i przebywania na tym terenie – jeżeli osoba dotknięta przemocą domową uczęszcza do szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, uprawia sport lub pracuje.

Ww. zakazy wobec osoby stosującej przemoc domową mogą być wydane przez:

- Policję lub Żandarmerię Wojskową,
- sąd – postanowieniem o udzielenie zabezpieczenia,
- sąd – postanowieniem o zobowiązaniu do opuszczenia mieszkania lub zakazie zbliżania się do niego, o zakazie zbliżenia się do osoby dotkniętej przemocą, kontaktowania się z nią, lub wstępu do miejsc, w których ta osoba przebywa.

Zakazy, do których wydania uprawniona jest Policja lub Żandarmeria Wojskowa tracą moc po upływie 14 dni od dnia ich wydania, chyba że sąd udzielił zabezpieczenia, którym zostały one przedłużone. Przy obliczaniu terminu nie uwzględnia się dnia, w którym zakazy zostały wydane. Zakazy tracą moc również w przypadku gdy po ich wydaniu wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

Policjant może wydać nakaz opuszczenia mieszkania, a także każdy z pozostałych zakazów (które mogą być zastosowane łącznie):

- podczas interwencji podjętej we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu lub
- w związku z powzięciem informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie, w szczególności zgłoszenia przez:
 - ☐ osobę dotkniętą przemocą w rodzinie lub
 - ☐ kuratora sądowego lub pracownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, w związku z wykonywaniem ustawowych obowiązków.

Żandarmerii Wojskowej przyznano uprawnienia analogiczne do przysługujących Policji w odniesieniu do osób stosujących przemoc domowa, które są żołnierzami pełniącymi czynną służbę wojskową. Jeśli natomiast wobec takich osób ze swoich uprawnień skorzysta Policja, jest zobowiązana niezwłocznie zawiadomić właściwą jednostkę organizacyjną Żandarmerii Wojskowej.

Osoba dotknięta przemocą domową może wystąpić do sądu z wnioskiem o:

- zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub
- wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, lub
- zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, lub
- zakazu kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, lub
- zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą w rodzinie, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba dotknięta przemocą w rodzinie, i przebywania na tym terenie.

Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nieprocesowym i orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. Sąd orzeka w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia wniosku. W przypadku wniesienia apelacji, sąd drugiej instancji orzeka w terminie jednego miesiąca od przedstawienia akt sprawy przez sąd pierwszej instancji wraz z apelacją.

Sąd uwzględniając wniosek o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub

o wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, wskazuje w postanowieniu obszar, który osoba stosująca przemoc w rodzinie ma opuścić i na którym nie może przebywać, lub odległość od wspólnie zajmowanego mieszkania, którą osoba stosująca przemoc w rodzinie jest obowiązana zachować.

Sąd uwzględniając wniosek o wydanie zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą domową, wskazuje w postanowieniu wyrażoną w metrach odległość, na którą osoba stosująca przemoc w rodzinie nie może zbliżyć się do osoby dotkniętej tą przemocą.

Sąd uwzględniając wniosek o wydanie zakazu kontaktowania się z pełnoletnią osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, na wniosek wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności, może w postanowieniu określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się oraz ich zakres, mając na uwadze bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Postanowienia sądu, o których mowa powyżej, oraz postanowienie uwzględniające wniosek o wydanie zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą w rodzinie, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba dotknięta przemocą w rodzinie, i przebywania na tym terenie, są skuteczne i wykonalne z chwilą ogłoszenia. Postanowienia te mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne.

Niestosowanie się do zakazów przez osobę stosującą przemoc w rodzinie stanowi wykroczenie. Sprawca podlega karze:

- aresztu (wymierzana w dniach może trwać od 5 do 30 dni),
- ograniczenia wolności (trwa 1 miesiąc; w czasie jej odbywania ukarany: nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu; jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne; ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary), albo
- grzywny do 5.000 zł.

2.3.2. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. – nowe definicje legalne

Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 535) weszła w życie w swojej zasadniczej części 22 czerwca 2023 r. Od tego dnia ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie ma nowy tytuł: „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”. Nowelizacja wprowadziła do polskiego porządku prawnego również nową definicję legalną tego zjawiska „przemocy domowej”, która zastąpiła dotychczasowe pojęcie „przemocy w rodzinie”.

Przez **przemoc domową** rozumie się w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy: *„jedenorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:*

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia*
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną*
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę*
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej*
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.*

Natomiast w myśl nowej definicji **osoba doznająca przemocy domowej** (art. 2 ust. 1 pkt 2) to:

- a) małżonek, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - b) wstępni i zstępni oraz ich małżonkowie,
 - c) rodzeństwo oraz ich wstępni, zstępni i ich małżonkowie,
 - d) osoby pozostające w stosunku przysposobienia i jej małżonek oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - e) osoby pozostające obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - f) osoby wspólnie zamieszkujący i gospodarujący oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - g) osoby pozostające obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
 - h) małoletni
- wobec których jest stosowana przemoc domowa

Przez **osobę doznającą przemocy domowej** należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa wyżej (art. 2 ust. 2).

Osoba stosująca przemoc domową (art. 2 ust. 1 pkt 3) to osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec ww. osób doznających przemocy.

Świadek przemocy domowej (art. 2 ust. 1 pkt 4) to osoba, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.

Wskazana nowelizacja wprowadziła zmiany w organizacji i funkcjonowaniu Zespołów Interdyscyplinarnych, a w miejsce grup roboczych będą powoływane grupy diagnostyczno-pomocowe (GDP).

Modyfikacji uległa procedura określona w art. 12a. W razie zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową pracownik socjalny zapewnia dziecku ochronę przez umieszczenie go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, dającej gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Zmiany dotyczą również procedury „Niebieskie Karty”, która nie wymaga już zgody osoby doznającej przemocy domowej, ani osoby stosującej przemoc domową. Między innymi wprowadzono zasadę realizację procedury według miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej. Obowiązkiem GDP stało się zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność. Wprowadzono zasadę, że jeżeli realizacja procedury NK napotyka trudności, każdemu członkowi grupy diagnostyczno-pomocowej przysługuje prawo wystąpienia do wojewody z wnioskiem o wskazanie innej gminy właściwej.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” nastąpi w przypadku ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy (lub rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań).

Dodatkowo wprowadzono obowiązek monitorowania sytuacji osób uczestniczących w procedurze „Niebieskie Karty” przez okres 9 miesięcy po jej zakończeniu.

2.3.3. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r.

Nowelizacja wprowadzona na mocy Ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606), weszła w życie - w głównej mierze - 15 lutego 2024 r.

Tym samym do art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej dodano punkt 4a oraz 4b oraz ust. 8. Oznacza to dalsze zmiany w procedurze zapewnianiu dziecku ochrony przed przemocą domową przez pracownika socjalnego. Przed podjęciem decyzji o interwencji na podstawie art. 12a pracownik socjalny w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokona oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka.

Wzór przedmiotowego kwestionariusza wprowadzi w drodze rozporządzenia minister wł. ds. zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem ds. zdrowia i ministrem wł. do spraw wewnętrznych.

W przypadku zapewnienia dziecku ochrony dziecku udziela się wsparcia psychologa.

2.4. Zgodność z aktami prawa powszechnie obowiązującego

Niniejszy Program opracowano z uwzględnieniem aktualnego otoczenia prawnego w sferze przeciwdziałania zjawisku przemocy. Poszczególne działania przewidziane w ramach Programu powinny być wdrażane w zgodzie z adekwatnymi regulacjami o randze ustawowej i aktów wykonawczych. Są to:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;

2. Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. kodeks rodzinny i opiekuńczy;
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2023 poz. 901, 1693, 1938, 2760);
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. 2023 poz. 1939);
5. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2023 poz. 2151);
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz.U. z 2023 poz.1870);
7. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach (Dz.U. z 2023 poz. 1158);
8. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz. U. z 2023 poz. 1163).
9. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno - terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz. U. z 2023 poz. 1166).
10. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 września 2023 r. w sprawie procedury postępowania Policji przy wykonywaniu przez pracownika socjalnego zapewnienia ochrony dziecku w razie zagrożenia jego życia lub zdrowia w związku z przemocą domową oraz podejmowaniu decyzji o zapewnieniu tej ochrony (Dz.U. z 2023 poz. 1807).

2. 5. Spójność z dokumentami na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Powiecie Skierniewickim na lata 2024-2030 został opracowany, uwzględniając cele poniższych dokumentów o charakterze strategicznym:

- **Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030**, którego celem głównym jest „zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce”;

- **Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Województwa Łódzkiego 2025**, którego cel główny to: zmniejszenie skali i skutków przemocy w rodzinie w województwie łódzkim poprzez budowanie efektywnego systemu wsparcia i rozwój profilaktyki;
- **Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Skierniewickim na lata 2024-2030**, która zakłada jako swój cel strategiczny nr III: Budowę skutecznego systemu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu z powodu przemocy domowej i uzależnień.

3. PRZEMOC DOMOWA - charakterystyka zjawiska

3.1. Kryteria i rodzaje przemocy

KRYTERIA PRZEMOCY – kiedy jest przemoc?

- **Intencjonalność** – działania sprawcy nie są przypadkowe. Intencjonalność nie musi oznaczać celowego oznaczania celowego krzywdzenia ofiary i zadawania jej bólu. Sprawca przemocy dąży do uzyskania pełnej kontroli, władzy nad osobą doznającą przemocy, do jej bezwzględnego posłuszeństwa. Jest przekonany, że tylko on wie co jest dobre dla pozostałych członków rodziny, a w związku z tym wyłącznie on ma prawo podejmować decyzje, ustalać zasady życia w rodzinie – pozostali muszą się podporządkować.
- **Dysproporcja siły** – nie chodzi tu jedynie o różnicę sił fizycznych, ale także przewagę związaną z pozycją społeczną, odpornością psychiczną, statusem materialnym itp. W związku opartym na przemocy jeden z partnerów czuje się silniejszy, a drugi – słabszy. W wyniku kolejnych aktów przemocy różnica sił coraz bardziej się pogłębia, ofiara przemocy staje się coraz bardziej bezradna, sprawca – coraz bardziej silny i bezkarny.
- **Naruszanie godności i praw** – sprawca przemocy narusza godność ofiary, poniża ją, ośmiesza, pozbawia wszelkich praw (np. do kontaktów z rodziną, godziwych warunków życia, itp.)
- **Powodowanie cierpienia i szkód** – ofiary przemocy doznają zarówno szkód fizycznych jak i psychicznych. W wyniku wieloletniej przemocy mogą dojść do przekonania, że zasługują na takie traktowanie.

RODZAJE PRZEMOCY

- **Przemoc gorąca** to gwałtowny wybuch tłumionych uczuć złości, frustracji, wściekłości, powodujący agresywne zachowania. Często przyczyny tych trudnych uczuć sprawcy tkwią zupełnie gdzie indziej, np. powodują je konflikty w pracy. Sprawca nie mogąc sobie z nimi poradzić, odreagowuje je na członkach rodziny. Wie, że może sobie na takie zachowanie pozwolić.
- **Przemoc chłodna**, w przeciwieństwie do poprzedniej nie przejawia się występowaniem tak gwałtownych emocji i agresywnych zachowań. Wydaje się, że sprawca jest

spokojniejszy bądź bardziej się kontroluje. Przemoc chłodna przyjmuje nieraz postać bardzo rygorystycznego stylu wychowania czy też autorytarnego traktowania dorosłych członków rodziny. Sprawca jest przekonany o słuszności swoich czynów, zawsze znajdzie dla nich usprawiedliwienie: „gdybym ich nie bił, to nie wyrosłyby na porządnym ludzi”, „to dla jej dobra, bo inaczej całkowicie się zmarnuje”, „jakbym jej nie doprowadził do porządku, to by w ogóle o dom nie dbała” itp.³

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów:

- **przemoc fizyczna** – w swej czynnej postaci przybiera działania bezpośrednie z użyciem siły, jakkolwiek sugestie możliwości zastosowania przemocy fizycznej – gest, aluzja, charakterystyczna mina, poza lub wyraźna zapowiedź, których rezultatem jest nieprzypadkowe np. zranienie, popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, duszenie, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie lub zagrożenie bronią, przytrzymywanie, obezwładnianie, szczypanie, przypalanie papierosami, rzucanie przedmiotami, drapanie, plucie, wykręcanie rąk, krępowanie, wiązanie, świadome stwarzanie niebezpiecznych sytuacji, stanowiących zagrożenie fizyczne (np. szybka jazda samochodem), porzucenie w niebezpiecznej okolicy nie udzielenie koniecznej pomocy zaniechanie opieki, niszczenie własności, przyjmowanie groźnych min mogących zapowiadać dalszą przemoc, wykonywanie groźnych gestów, nagle przyspieszanie ruchu (np. zrywanie się z miejsca) mogące wywoływać przestrasz, uderzanie w przedmioty (np. walenie ręką w stół), szybkie chodzenie po pomieszczeniu z gestykulacją, mogące wywołać przestrasz (co by się stało gdyby ta druga osoba w tym samym momencie zaczęła robić to samo?), demonstrowanie groźnych przedmiotów, ciągnięcie za ucho, klapsy gryzienie, rzucanie kimś, ograniczanie dostępu do pomieszczeń, zastawianie drogi (np. wyjścia), nie wpuszczanie do domu. Forma bierna przemocy fizycznej przejawia się w zakazach mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych lub zamknięciu osoby doznającej przemocy w areszcie domowym.

Powyższa lista absolutnie nie zawiera wszystkich możliwych zachowań, które są przemocą fizyczną wobec partnera/partnerki. Przemocą fizyczną może być każde zachowanie, co do którego Ty lub ktokolwiek inny ma jakiegokolwiek wątpliwości, czy jest to fizyczna przemoc

- **przemoc psychiczna** – to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, niszczenie poczucia własnej wartości wykorzystujące różnorodne mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągła krytyka, kontrolowanie, stosowanie gróźb, szantażowanie, karanie przez odmowę uczuć, szacunku zainteresowania, bagatelizowanie osiągnięć, wyolbrzymianie porażek, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie

³ „Przemoc w rodzinie” K. Michalska, D. Jaszczak-Kuźmińska, Wydawnictwo PARPAMedia 2007.

kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja słowna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, nastawianie rodziny i znajomych przeciwko komuś, stałe nachodzenie w domu i w pracy, narzucanie swego towarzystwa, rozpuszczanie plotek i pomówień, stałe telefonowanie, wysyłanie sms-ów, e-maili, listów itp., składanie nieprawdziwych skarg na policji, do administracji osiedla, władz uczelni itp., przechwytywanie numerów telefonów, adresów, kontaktów itp., czytanie cudzej korespondencji, emaili, sms-ów, billingów, śledzenie i prześladowanie w Internecie, śledzenie zdobywanie danych o osobie bez jej zgody, przeglądanie zawartości komputera, szuflad, toreb i innych rzeczy osobistych, wywoływanie poczucia winy, wymuszanie opieki nad sobą (udawanie choroby), zaniedbanie samego siebie w stopniu budzącym odrazę, ograniczanie kontaktów z dzieckiem, grożenie odebraniem dziecka, grożenie rozwodem, umyślne stawianie niewykonalnych zadań, z którymi ktoś ma trudność

Przemoc psychiczna może polegać również na niszczeniu przedmiotów mających wartość dla osoby poniżanej. Przemoc psychiczna nie pozostawia śladów widocznych „gołym okiem”, nie ma dla niej skali, aby można było ustalić rozmiar krzywdzenia psychicznego.

Przemoc psychiczna może przyjmować bardzo wiele różnych trudno uchwytanych form. Powyższa lista nie opisuje ich wszystkich. Przemocą psychiczną może być każde zachowanie, co do którego ktokolwiek ma wątpliwości, czy nią nie jest.

- **przemoc seksualna** – to zmuszenie osoby (ofiary) do aktywności seksualnej wbrew jej woli, bez pytania o jej zgodę, jak również w sytuacji gdy obawia się odmówić sprawcy. Przymus polega na bezpośrednim użyciu siły fizycznej przez sprawcę, na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu. Najczęściej stosowane formy to: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych (np. seksu oralnego, analnego itd.), wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, zmuszanie do oglądania materiałów pornograficznych, zmuszanie do przyglądania się współżyciu seksualnemu osób trzecich uprawianie seksu z osobą poniżej 15 lat, obnażanie lub onanizowanie się przy kimś bez jego zgody, ocieranie się o kogoś w miejscu publicznym w celu uzyskania podniecenia seksualnego, podglądanie osób w sytuacjach intymnych, zmuszanie do seksu w obecności dzieci, współżycie seksualne z osobami spokrewnionymi, jakiegokolwiek czynności seksualne osoby dorosłej z osobami poniżej 15 roku życia, wykorzystywanie stanowiska służbowego do wymuszenia czynności seksualnych, kontrolowanie antykoncepcji zmuszanie do prostytucji lub jakiegokolwiek form czynności seksualnych w celu uzyskania korzyści majątkowych dla siebie lub kogoś innego. Istnieje także wiele innych form przemocy seksualnej, lista nie wyczerpuje wszystkich możliwych form. Jeśli mamy wątpliwości co do tego, czy jakieś zachowanie nie jest formą przemocy seksualnej, jest to ważna wskazówka pozwalająca domyślać się, że może tak być.

- **przemoc ekonomiczna** – działanie mające na celu doprowadzić do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy. Przykładem takiej przemocy ekonomicznej

będzie odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie ofierze podjęcie pracy, niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych rodzinie, okradanie, zmuszanie do zaciągania kredytów bądź pożyczek wbrew woli np. współmałżonka, lub zaciągania kredytów pożyczek bez jego woli i wiedzy, wynoszenie z domu wspólnej własności, sprzedawanie wspólnej własności bez porozumienia z partnerem, odmawianie płacenia alimentów, bezprawne pozbawianie praw do majątku, niepłacenie wspólnych opłat i rat korzystanie z cudzego jedzenia bez porozumienia z jego właścicielem, nieoddawanie pożyczek, nierespektowanie zasad sądowego podziału majątku, ograniczanie dostępu do wspólnego konta, dysponowanie pieniędzmi ze wspólnego budżetu bez porozumienia z partnerem, zmuszanie do wydawania pieniędzy na określone cele, zmuszanie do pracy we własnej firmie, dokładne rozliczanie z wydanych pieniędzy przekupywanie innych członków rodziny, przekupywanie dzieci. Istnieje także wiele innych, nie wymienionych tu form przemocy ekonomicznej. Przemocą ekonomiczną może być jakiekolwiek działanie, które wzbudza w kimkolwiek takie wątpliwości.

- **zaniedbanie** – to zjawisko społeczne odnosi się w szczególności do relacji dziecko – rodzic. Będzie to ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej m.in. w zakresie: emocjonalnego kontaktu i więzi, reagowania na trudności, które przeżywa dziecko, okazywania wsparcia, troski, zainteresowania i opieki, otwartości na potrzeby dziecka, zapewnienia odpowiednich warunków materialnych, socjalnych, właściwego ubioru, który będzie dostosowany do wieku i pory roku, opieka medyczna i edukacji, odpowiednie pokierowanie rozwojem.

Zaniedbanie nie wiąże się z użyciem siły, jednak może powodować poważne szkody psychiczne oraz uszczerbek na zdrowiu.

3.2. Czynniki ryzyka przemocy

- **Normy społeczne i kulturowe**

Przemoc w rodzinie jest skutkiem wielowiekowego, społecznego przyzwolenia na krzywdzenie osób najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. W wielu środowiskach akceptuje się bicie, stosowanie kar cielesnych i panuje przekonanie o dominującej roli mężczyzny w rodzinie. (...) Ponadto silne przekonanie, że wszystko, co się dzieje w rodzinie należy do sfery prywatności z jednej strony wywołuje poczucie bezkarności sprawcy i bezradności ofiary, a z drugiej – nasila niechęć innych osób do ingerowania w „cudze sprawy rodzinne”. W środowiskach charakteryzujących się dużą społeczną akceptacją przemocy, ofiary rzadko mogą liczyć na pomoc i wsparcie osób spoza rodziny, z kolei sprawcy nie muszą obawiać się zewnętrznych nacisków na zmianę zachowań wobec najbliższych. Badania pokazują, że przemoc wobec członków rodziny jest społecznie bardziej akceptowana i tolerowana niż stosowanie jej wobec obcych.

- **Dziedziczenie wzorca przemocy**

Przemoc bywa przekazywana z pokolenia na pokolenie. Dzieci wychowujące się w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów. Jednak uczeniu się i naśladowaniu podlega jedynie pewien rodzaj agresywnej relacji, a nie konkretne zachowanie, np. bicie w określony sposób lub określonym narzędziem.

- **Uzależnienie i nadużywanie alkoholu**

Badania dowodzą, że większość sprawców przestępstw popełnionych przy użyciu przemocy, jest pod wpływem środków odurzających (alkoholu i narkotyków). Także wielu sprawców przemocy domowej krzywdząc swoich najbliższych, znajduje się pod wpływem alkoholu. Osłabia on kontrolę własnych zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburza ocenę sytuacji i może powodować błędną interpretację zachowań innych osób. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo że sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Około 60% pacjentów leczenia odwykowego przyznaje, że ma problemy związane z przemocą wobec najbliższych. Warto jednak podkreślić, że nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy. Obecny stan badań wskazuje na to, że nie ma związku przyczynowo - skutkowego między przemocą a alkoholem, ale można mówić o współwystępowaniu tych zjawisk.

- **Środowisko społeczne**

Istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy jest stres związany z aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Bezrobocie, problemy finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne, a także nawarstwianie się różnych problemów może wywoływać frustrację. To z kolei może sprzyjać pojawieniu się przemocy w rodzinie. (W badaniach przeprowadzonych przez CBOS w 2005 r. Polacy wskazują brak pieniędzy jako główną przyczynę konfliktów w domu). Osamotnienie rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, izolacja, brak wsparcia z zewnątrz – osobistego lub instytucjonalnego – w sposób znaczący może wpływać na nasilenie zachowań związanych z przemocą⁴.

⁴ „Przemoc w rodzinie” K. Michalska, D. Jaszczak-Kuźmińska, Wydawnictwo PARPAMedia 2007.

3.3 Mechanizmy przemocy

Syndrom wyuczonej bezradności – to bezradność, która pojawia się w wyniku nabytych doświadczeń. Zwykle osoba doznająca przemocy poszukuje pomocy dla siebie. (...) Często jednak okazuje się, że działania mające ją ochronić, nie skutkują i nie przynoszą oczekiwanych przez nią efektów. Ofiara nabiera przekonania, że cokolwiek zrobi, to i tak nie zmieni to jej sytuacji. Ma poczucie, że jest krzywdzona, źle traktowana, że sprawca nie powinien tak postępować, że znęcanie się nad członkiem rodziny jest przestępstwem, jednak nie jest w stanie zmotywować się do działania

Zjawisko prania mózgu – mechanizm polegający na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. Działanie służące temu, aby ofiara przemocy w rodzinie funkcjonowała zgodnie z życzeniem sprawcy. Konsekwencjami „prania mózgu” są m.in. utrata poczucia własnej wartości oraz podporządkowanie się sprawcy. Metody stosowane w „praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody

Zespół stresu pourazowego PTSD (*post traumatic stress disorder*) – Zaburzenia lękowe PTSD występują u ofiar napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń, np. wojen, klęsk żywiołowych, wypadków drogowych. Dotyczą sytuacji, w których człowiek jest narażony na utratę zdrowia i życia. Nasilenie PTSD zależy od intensywności i czasu trwania traumy. Ponadto objawy PTSD są intensywniejsze u osób, które przeżyły traumę w wyniku aktywności człowieka (gwałt, przemoc domowa), niż u ofiar zjawisk naturalnych (powódź, huragan). Objawami PTSD są m.in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natrączywe wspomnienia, koszmary senne.

Proces wiktylizacji – Każdy „wchodząc” w związek z drugą osobą ma pewne wyobrażenia na temat swojego przyszłego życia, swojego małżeństwa, swojej rodziny. Akt przemocy burzy te wyobrażenia i wizję świata, partnera, siebie. Specjaliści nazywają to mianem burzenia utrwalonych przekonań. Osoba doznająca przemocy czuje rozpacz i ma poczucie krzywdy, często na tym etapie zaczyna szukać pomocy. Niestety zdarza się, że spotyka się z nieprawidłowymi reakcjami osób, z którymi dzieli się swoimi problemami i od których oczekuje pomocy i wsparcia. Takie zachowanie służb, które przejawia się bagatelizowaniem problemów czy obwinianiem ofiary nazywamy wtórnym zranieniem.

Syndrom sztokholmski – Takim mianem określono mechanizm, który zaobserwowano u ofiar zamachu terrorystycznego w Sztokholmie. U osób przetrzymywanych przez terrorystów, a następnie uwolnionych przez policję pojawiły się reakcje, które większość obserwatorów uznała za irracjonalne. Otóż niedawni zakładnicy zaangażowali się w proces obrony swoich oprawców, zamiast żądać sprawiedliwości, czy nawet odwetu (co w tej sytuacji byłoby bardziej zrozumiałe). Jedną z ofiar tak związała się z terrorystą, iż zawarła z nim związek małżeński.

W tej sytuacji można mówić o „patologicznej wdzięczności” za to, co zamachowiec mógł zrobić, a w rezultacie tego nie uczynił. Mógł zabić, a tego nie zrobił. Był panem ich życia i śmierci i darował im to życie, więc tylko dzięki niemu żyją. Podobny mechanizm obronny pojawia się u ofiar przemocy domowej. Są one wdzięczne sprawcom za drobne przywileje, które jeszcze mają, za „miodowe miesiące”, za chwile spokoju i namiastkę uczucia, a czasem nawet za to, że żyją.

Mechanizm „psychologicznej pułapki” – Ofiara nie jest w stanie zrezygnować ze związku, w co tak dużo zainwestowała czasu, zapału, energii. Budzi zdziwienie fakt, że trwa ona w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i nie respektuje się jej praw. Ciągłe żyje nadzieją, że będzie lepiej. Dlatego też inwestuje w ten związek. Obwiniając siebie za całe zło, wierzy, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara i wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej zrezygnować.⁵

3.4. Cykle i fazy przemocy

Przemoc domowa nie jest jednorazowym czynem. Często ma długą, nawet kilkunastoletnią historię. Przemoc domowa zwykle powtarza się według zauważalnej prawidłowości zwanej cyklem przemocy. Dla lepszego zrozumienia zjawiska przemocy domowej oraz trudności wynikających z podjęcia decyzji przez osoby doświadczające przemocy o przerwaniu tego faktu, istotne jest poznanie cyklu przemocy, w którym występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- **faza narastającego napięcia** – początkiem jest wzrost napięcia, narastają konflikty. Przyczyny napięcia mogą tkwić w rodzinie i poza rodziną. Czasami są to błahostki powodujące wzrost napięcia, przyczyniające się do powstania agresji. Niekiedy drobne nieporozumienia powodują eskalację sytuacji konfliktowych. Pojawia się agresja. Ofiara stara się opanować sytuację – uspokaja sprawcę, spełnia wszystkie zachcianki, podejmuje działania, aby uszczęśliwić sprawcę, powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Osoby, które są krzywdzone mogą odczuwać takie dolegliwości fizyczne jak: bóle żołądka, bóle głowy, bóle fizyczne w obrębie organizmu, bezsenność, utrata apetytu, apatia, mogą stać się nerwowe i niespokojne. To wynik narastającego napięcia, które po pewnym czasie może być nie do wytrzymania

- **faza ostrej przemocy** – następuje wybuch agresji, sprawca zamienia się w kata, może dokonać straszliwych czynów, nie zwracając uwagi na krzywdę innych, tu następuje wybuch nagromadzonej agresji i wyładowanie jej. Skutki jakich ofiara doznaje to często podbite oko,

⁵ *fragm. książki „Przemoc w rodzinie” K. Michalska, D. Jaszcak-Kuźmińska, Wydawnictwo PARPAMedia 2007.*

połamane kości, obrażenia wewnętrzne, a nawet śmierć. W tej fazie ofiary najczęściej decydują się wzywać pomocy, złożyć skargę.

- **faza miodowego miesiąca** – czas skrucy i okazywania miłości. Sprawca zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło, że swoim zachowaniem, agresją skrzywdził kogoś mu bliskiego. Próbuje załagodzić sytuację, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły, sprawca usprawiedliwia swoje zachowanie często przekonując ofiarę, że był to jednorazowy incydent. Próbuje przekonać ofiarę, że teraz będzie inaczej, że to już się nie powtórzy. Ofiara wierzy w te zapewnienia i zostaje. W tej fazie ofiara nie szuka pomocy. Niestety miodowy miesiąc szybko się kończy i często rozpoczyna się faza narastania napięcia. Ofiara nadal jest zatrzymana w cyklu przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz.⁶

Przemoc z czasem się nasila, za każdym razem jest coraz gorzej. Sprawca zwykle zaczyna od uszczypliwej uwagi, lekkiego popchnięcia, siarczystego przekleństwa, by po jakimś czasie dopuścić się ciężkiego uszkodzenia ciała, wymyślnych psychicznych tortur, trwałego skaleczenia czy zabójstwa.

Sprawca przemocy wobec osób bliskich ma wiele usprawiedliwień dla swojego zachowania, jest mistrzem samoobrony i obwiniania innych za swoje zachowania:

- **Kwestionowanie odpowiedzialności** – sprawca przekonuje siebie i próbuje przekonać innych, że ulega jakimś siłom zewnętrznym nad którymi nie panuje. Próbuje wmówić wszystkim, że to był wypadek, że był pod wpływem alkoholu, itp.
- **Kwestionowanie szkody** – sprawca nie kwestionuje odpowiedzialności, nie zaprzecza, że to on zrobił, ale próbuje przekonać siebie i innych, że nic wielkiego się nie stało, minimalizuje swoje czyny, ja ją tylko dotknąłem, ona ma takie ciało, itp.
- **Kwestionowanie ofiary** – sprawca nie neguje ani odpowiedzialności, ani szkody, odbiera natomiast ludziom, którzy ucierpieli, prawo do nazywania siebie ofiarami jego czynów. Swoje zachowanie przedstawia jako akt słusznej zemsty lub kary.
- **Potępianie potępiających** – sprawca odbiera potencjalnym osobom oceniającym jego czyn prawo do oceniania w ogóle. W tej strategii chodzi o odwrócenie uwagi od tego, co on zrobił i skierowanie jej na motywy czy zachowania innych osób, np. poprzez prowokację.
- **Odwolywanie się do wyższych racji** – sprawca uznaje konieczność poświęcenia jednego dobra w imię innego, jakby działał w stanie wyższej konieczności. Policjanci mogą usłyszeć, że ofiary są bite zapobiegawczo, żeby im głupoty po głowie nie chodziły.

Repertuar usprawiedliwień wykorzystywanych przez sprawców przemocy domowej jest nie ograniczony i perfekcyjny. Czasami sprawcy używają jednocześnie kilku technik, a gdy któraś z nich zawodzi, zmieniają taktykę.

⁶ Por. Kubacka-Jasiecka, Lipowska-Teutsch (red.): *Wobec przemocy*. Kraków 1997.

3.5. Następstwa przemocy domowej

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

• Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe

U osób poddawanych długotrwałej przemocy występują poważne problemy fizyczne i emocjonalne. Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą: poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem (ból głowy, żołądka, w krzyżu lub w stawach oraz inne dolegliwości) przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, decyzji, niepewność, stany lękowe, w tym lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, zwiększone spożycie środków psychoaktywnych, zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy. Ofiary często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o przestępstwie, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem: wyuczonej **bezradności**, **zjawiska „prania mózgu”** czy **stresu pourazowego**. Wycofanie się z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami. Bierność i rezygnacja są również często wynikiem technik manipulacyjnych, jakim ofiara była poddawana ze strony sprawcy, technik mających utrwalić w niej niską samoocenę oraz wzbudzić poczucie winy.

• Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci

Na szczególnie poważne konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie. Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Dzieci będące ofiarami wykorzystywania seksualnego wykazują wysoki poziom depresji, poczucie osamotnienia, myśli samobójcze, zaburzenia snu, nadpobudliwość, agresję, obniżenie samooceny i poczucie bezwartościowości. Maltretowanie psychiczne niekorzystnie wpływa na rozwój dzieci. Może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (brak poczucia bezpieczeństwa, niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (deficyty w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywaniu konfliktów i kreatywności) problemów afektywno behawioralnych (agresja, samoponížanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm).

Skutki przemocy pojawiające się podczas trwania zachowań przemocowych są zaledwie początkiem destrukcyjnego wpływu przemocy domowej. Konsekwencje przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta, lub w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego. Trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków to tylko niektóre ze sposobów ucieczki od problemu przemocy w rodzinie. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie ma wpływ na całe dorosłe życie. Ofiary przemocy, zwłaszcza seksualnej, mają problemy z nawiązaniem i utrzymaniem satysfakcjonujących relacji z innymi osobami. Ponadto, zachowania przemocowe są dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

• Społeczne konsekwencje przemocy w rodzinie

Przemoc zagraża życiu, niesie ze sobą cierpienie fizyczne, rany, siniaki, ale nade wszystko powoduje niewyobrażalnie wielkie szkody psychiczne u ofiar, które najczęściej przez lata doświadczają znęcania się, wykorzystywania lub zaniedbania. Przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Destrukcyjna siła niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Nie zwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

4. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ NA TERENIE POWIATU

4.1. Położenie geograficzne

Powiat ziemski skierniewicki leży w centralnej Polsce, w pobliżu aglomeracji warszawskiej i łódzkiej. Administracyjnie należy do województwa łódzkiego. Graniczy

z powiatami łódzkimi: łowickim, brzezińskim, tomaszowskim i rawskim oraz mazowieckimi: sochaczewskim i żyrardowskim.

W jego skład wchodzi następujące gminy: Bolimów, Maków, Lipce Reymontowskie, Godzianów, Słupia, Głuchów, Nowy Kawęczyn, Kowiesy, Skierniewice. W centralnej części powiatu usytuowane jest miasto Skierniewice – miasto na prawach powiatu.

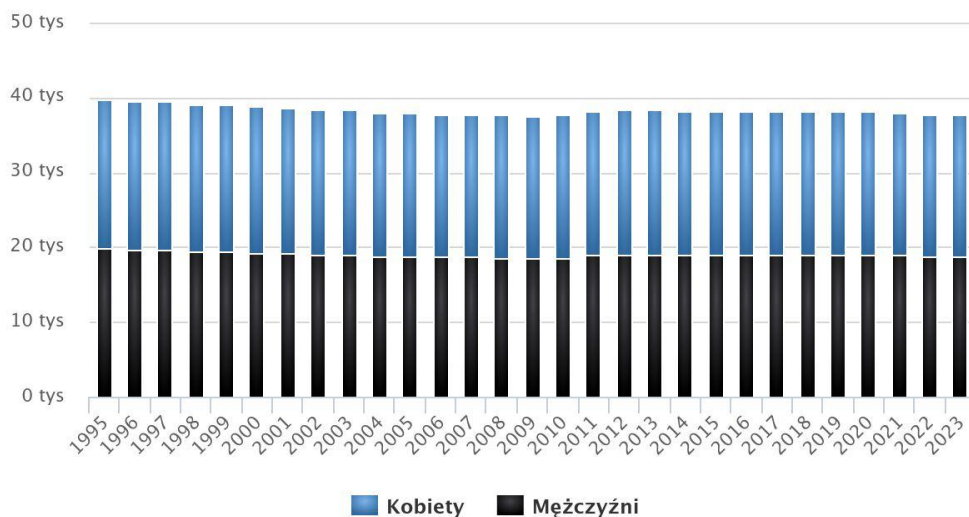
Powierzchnia powiatu wynosi: 755,11km² (75 511ha), co daje mu 13 miejsce wśród 21 powiatów ziemskich województwa łódzkiego. Pod względem powierzchni największą gminą powiatu skierniewickiego jest gmina Skierniewice - 131,67km², a najmniejszą, gmina Słupia – 41,16 km².

4.2. Dane demograficzne⁷

Powiat skierniewicki ma 37 821 mieszkańców, z czego 50,2% stanowią kobiety, a 49,8% mężczyźni. W latach 2002-2023 liczba mieszkańców zmalała o 1,6%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,3 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego (43,4) oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski (42,1).

Populacja – powiat skierniewicki w latach 1995 – 2023

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Prognozowana liczba mieszkańców powiatu skierniewickiego w 2050 roku wynosi 36 423, z czego 18 163 to kobiety, a 18 260 mężczyźni.

⁷ Dane GUS, stan na 31.12.2023 r., https://www.polskawliczbach.pl/powiat_skierniewicki.

Mieszkańcy powiatu skierniewickiego zawarli w 2022 roku 155 małżeństw, co odpowiada 4,1 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie więcej od wartości dla województwa łódzkiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,0 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa łódzkiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 27,3% mieszkańców powiatu skierniewickiego jest stanu wolnego, 58,1% żyje w małżeństwie, 4,4% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,2% to wdowy/wdowcy.

Powiat skierniewicki ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -150. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,97 na 1000 mieszkańców powiatu skierniewickiego. W 2022 roku urodziło się 352 dzieci, w tym 47,4% dziewczynek i 52,6% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 379 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,70 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz nieznacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2022 roku 32,9% zgonów w powiecie skierniewickim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 20,3% zgonów w powiecie skierniewickim były nowotwory, a 6,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności powiatu skierniewickiego przypada 13,28 zgonów. W 2022 roku zarejestrowano 432 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 359 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu skierniewickiego 73. W tym samym roku 5 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 4.

Najwięcej, bo 59,3% mieszkańców powiatu skierniewickiego jest w wieku produkcyjnym, 19,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 21,2% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

4.3. Przemoc na terenie powiatu skierniewickiego – analiza danych zastanych

4.3.1. Procedura z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej

Zgodnie z art. 12a. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej w razie zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową pracownik socjalny zapewnia dziecku ochronę przez umieszczenie go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, dającej gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Z porównania dostępnych danych statystycznych wynika, że omawiana procedura jest stosowana na terenie powiatu niezwykle rzadko. Ostatnim razem takie przypadki miały miejsce w roku 2021 – po jednym w gminie Bolimów i gminie Godzianów.

Tab. 1. Liczba podjętych procedur na podstawie art. 12a w poszczególnych gminach powiatu skierniewickiego w l. 2021-2023

L.p.		2021	2022	2023
1	Gmina Bolimów	1	0	0
2	Gmina Gluchów	-	-	-
3	Gmina Godzianów	1	0	0
4	Gmina Kowiesy	0	0	0
5	Gmina Maków	0	0	0
6	Gmina Lipce Reymontowskie	0	0	0
7	Gmina Nowy Kawęczyn	-	-	-
8	Gmina Skierniewice	-	-	-
9	Gmina Słupia	-	-	-
RAZEM Powiat Skierniewicki		2	0	0

Źródło: GOPS – marzec 2024 r.

4.3.2. Dozór kuratorski

Ogólna liczba osób objętych na terenie powiatu skierniewickiego dozorem kuratora sądowego – utrzymywała się w latach 2021-2022 na stałym poziomie, aby wzrosnąć w roku 2023 o 21,05%.

Na terenie powiatu działają trzy zespoły kuratorskiej służby sądowej (ZKSS). Każdy z zespołów charakteryzuje się inną dynamiką prowadzonych nadzorów.

W ZKSS w Rawie Mazowieckiej systematycznie maleje liczba osób objętych dozorem kuratorskim (spadek o 44,44%).

W ZKSS Brzeziny utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie, natomiast największy wzrost odnotowano w ZKSS Skierniewice, który jest właściwy dla największej liczby gmin powiatu (wzrost o 114,28%).

Tab. 2. Dozór kuratorski na terenie powiatu skierniewickiego w l. 2021-2023.

Liczba osób dorosłych z dozorem kuratorskim w związku ze stosowaniem przemocy domowej	2021	2022	2023
ZKSS Rawa Mazowiecka Gminy: Gluchów, Kowiesy	9	6	5
ZKSS Brzeziny Gminy: Lipce Reymontowskie, Słupia	3	2	3
ZKSS Skierniewice Gminy: Bolimów, Godzianów, Kowiesy, Maków, Nowy Kawęczyn, Skierniewice	7	11	15
RAZEM Powiat Skierniewicki	19	19	23

Źródło: Dane ZKSS SR w Rawie Maz. z dn. 14.03.2024 r., SR w Brzezinach z dn. 15.03.2024 r., SR w Skierniewicach z dn. 22.04.2024 r.

4.3.3. Dane Komendy Powiatowej Policji – interwencje domowe i przestępczość przeciwko rodzinie i opiece

Na przestrzeni ostatnich trzech lat ogólna liczba osób doznających przemocy domowej zmalała o 25%, aczkolwiek należy zauważyć, że liczba ta w roku 2023 wyniosła nieznacznie więcej, niż w roku poprzednim.

Z zebranych danych statystycznych wynika, że przemocy zdecydowanie najczęściej doznają kobiety (w roku 2023 było to 79,16% z ogólnej puli wszystkich osób). Zachowań przemocowych doświadczają również mężczyźni oraz dzieci (w roku 2023 było to odpowiednio: 11% i 10%).

Zmalała również liczba osób stosujących przemoc domową (o 24,16%), z tym że również w tym zakresie wskaźnik nieznacznie wzrósł w roku 2023 w porównaniu z rokiem poprzednim.

Przemocy dopuszczają się głównie mężczyźni (w roku 2023 było to: 92,92% ogólnej puli osób stosujących przemoc domową).

Zauważalny odsetek stanowią sprawcy przemocy będący pod wpływem alkoholu – w roku 2023 było to 34,51% ogólnej liczby osób stosujących przemoc domową.

Tab. 3. Osoby uwięzione w przemoc domową na terenie powiatu skierniewickiego w l. 2021-2023

		2021	2022	2023
Osoby doznające przemocy domowej	Ogółem	159	117	120
	kobiety	128	98	95
	mężczyźni	24	11	13
	małoletni do 18 r.ż.	9	8	12
Osoby stosujące przemoc domową	Ogółem	149	107	113
	Kobiety	14	8	8
	mężczyźni	135	99	105
	Małoletni do 18 r.ż.	0	0	0
Osoby stosujące przemoc domową pw. alkoholu	Ogółem	30	21	39
	Kobiety	2	0	2
	Mężczyźni	28	21	37
	Małoletni	0	0	0

Źródło: Dane KMP z dn. 12.04.2024 r.

W poniższej tabeli przedstawiono dane na temat wszczętych, stwierdzonych oraz zakończonych postępowań karnych ws. wybranych czynów zabronionych przeciwko rodzinie i opiece na terenie powiatu w latach 2021-2023.

Liczba wszczętych postępowań w sprawie znęcania się nad rodziną (art. 207 k.k.) wykazuje wahania, niemniej porównując dane za lata krańcowe widać wyraźny spadek o 28%. Systematycznie maleje przy tym liczba stwierdzonych przypadków znęcania się (spadek o 46%).

Analogiczną tendencję widać w przypadku postępowań ws. gróźb karalnych (art. 190 k.k.). Liczba wszczętych postępowań zmalała o 16%, a stwierdzonych gróźb karalnych o 62%.

W ciągu ostatnich trzech lat nie wszczęto żadnego postępowania, ani nie stwierdzono żadnego przypadku rozpijania małoletniego (art. 208 k.k.).

Liczba wszczętych postępowań ws. nie alimentacji zmalała o 17%, a liczba stwierdzonych przypadków uchylania się od alimentów – zmalała o 28,35%.

Tab. 4. Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece na terenie Powiatu w l. 2021-2023.

Czyn zabroniony w k.k.	2021			2022			2023		
	wszczęte	stwierdzone	zakończone	wszczęte	stwierdzone	zakończone	wszczęte	stwierdzone	zakończone
Znęcanie się nad rodziną	97	35	97	56	22	56	70	19	67
Groźba karalna	52	21	52	41	17	41	44	8	38
Rozpijanie małoletniego	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Niealimentacja	124	67	124	102	69	102	103	48	96

Źródło: Dane KMP z dn. 12.04.2024 r.

4.3.4. Działania Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Skierniewicach

Organem prowadzącym Powiatową Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną jest Powiat Skierniewicki. Nadzór pedagogiczny sprawuje Kuratorium Oświaty w Łodzi Delegatura w Skierniewicach. Rejon działania Poradni obejmuje dziewięć gmin Powiatu Skierniewickiego, tj.: Skierniewice, Bolimów, Głuchów, Godzianów, Kowiesy, Lipce Reymontowskie, Maków, Nowy Kawęczyn, Słupia.

Pod opieką Poradni znajduje się w 2023 r. 61 placówek oświatowych, w tym: 3 żłobki, 15 przedszkoli, 41 szkół podstawowych (w tym 8 oddziałów przedszkolnych), 2 szkoły ponadpodstawowe oraz 28 wychowanków Centrum Administracyjnego do obsługi Placówek Opiekuńczo- Wychowawczych w Strobowie.

Kadrę pedagogiczną Poradni stanowią następujący specjaliści:

- 4 pedagogów terapeutów, w tym oligofrenopedagodzy,
- 3 psychologów, w tym jeden z uprawnieniami zawodoznawstwa,
- 2 logopedów z uprawnieniami neurologopedii,
- w kadrze jest także dwóch terapeutów SI.

W Poradni działa Zespół Orzekający, którego członkiem jest lekarz konsultant.

Poradnia koordynuje porady lekarskie specjalisty psychiatrii dzieci i młodzieży, które są realizowane w siedzibie poradni. Porady lekarskie są bezpłatne dla Klientów Poradni, w kosztach partycypuje Powiat oraz Gminy z terenu Powiatu Skierniewickiego.

Kadrę niepedagogiczną stanowi zatrudniony referent.

Poradnia świadczy usługi bezpłatnie. Jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-17.00, w okresie wakacyjnym 8.00-16.00.

W Poradni funkcjonuje Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka, w którym pracuje większość specjalistów poradni. Zajęcia rehabilitacyjne dla dzieci w ramach WWR prowadził specjalista fizjoterapii z przygotowaniem pedagogicznym.

Do głównych zadań poradni należy:

- ☐ udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej, w tym prowadzenie badań diagnostycznych dzieci i młodzieży, w tym badań przesiewowych i obserwacji funkcjonowania dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy terapeutycznej dzieciom i młodzieży,
- ☐ realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję placówek oświatowych,
- ☐ organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Wśród ważniejszych oddziaływań profilaktycznych dla młodzieży skoncentrowanych wokół temat przeciwdziałania przemocy, należy wymienić:

W roku 2021: warsztaty dla uczniów „My i nasze emocje” (uczestniczyło 23 uczniów);

W roku 2022: projekt psychoedukacyjny „Przemoc na pomoc” we współpracy z Fundacją Rosario (uczestniczyło 60 nauczycieli i 20 rodziców).

W roku 2023:

1/ Piknik „Cyberbezpieczny Dzień Dziecka” (uczestniczyło ok. 250 uczniów).

2/ Konferencja „Internet dziś – szanse i zagrożenia” (uczestniczyło 54 nauczycieli)

3/ Spotkanie z rodzicami „Nałogowe używanie urządzeń mobilnych – zagrożenia” (uczestniczyło 52 rodziców)

4/ Spotkanie z rodzicami „Nowi, bo cyfrowi – nadmierne korzystanie z urządzeń mobilnych przez dzieci i młodzież – zagrożenia i konsekwencje” (uczestniczyło 50 rodziców)

5/ Spotkanie z rodzicami „W głowie się nie mieści ile mocy mają dorośli. O emocjach i stresie słów kilka” (uczestniczyło 70 rodziców)

6/ Warsztaty dla uczniów „Nie ma ryby bez ości, nie ma człowieka bez złości” (uczestniczyło 213 uczniów)

7/ Szkolenie dla dyrektorów i nauczycieli „Współczesne cyberzagrożenia – czy jest się czym martwić” (uczestniczyło 27 nauczycieli)

8/ Konferencja „Środowisko rodzinne a cyberzagrożenia” (uczestniczyło 53 nauczycieli i 20 rodziców).

4.3.5. Zasoby w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Mieszkańcy Powiatu Skierniewickiego mogą zwrócić się o pomoc do szeregu podmiotów realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Należą do nich:

- **Jednostki organizacyjne pomocy społecznej** – działające w najbliższym środowisku lokalnym zarówno ofiar jak i sprawców przemocy w rodzinie, służące doraźnym lub specjalistycznym wsparciem w rozwiązywaniu problemów związanych z przemocą, realizujące procedury „Niebieskich kart”:
 - **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** wykonuje zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie; do zadań tych należy w m.in. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, udzielanie informacji o prawach, uprawnieniach, szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr z terenu powiatu, prowadzenie punktów interwencji kryzysowej, a także opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
 - **Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej,**
 - **Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze** realizujące programy opiekuńcze i socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży.
- **Zespoły Interdyscyplinarne i grupy diagnostyczno-pomocowe**, których zadaniem jest m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią. Zespół opracowuje i realizuje indywidualne plany pomocy i inicjowanie działania w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitoruje sytuację w tych rodzinach.
- **Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** – podejmujące czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, mające m. in. możliwość wzywania sprawców przemocy w rodzinie na rozmowę interwencyjną oraz podejmowania działań zmierzających do zawiadomienia prokuratury o popełnieniu przestępstwa.
- **Placówki służby zdrowia** – zwłaszcza pierwszego kontaktu, które w razie rozpoznania symptomów świadczących o stosowaniu przemocy powiadamiają organy ścigania, a ofiary o możliwościach uzyskania pomocy. Są to przede wszystkim:
 - ośrodki zdrowia (lekarze rodzinni, pielęgniarki), udzielają pomocy medycznej, a także, w przypadku występowania u pacjenta sygnałów świadczących o występowaniu przemocy domowej, informują o możliwościach uzyskania pomocy, wystawiają na prośbę osoby pokrzywdzonej zaświadczenie lekarskie o stwierdzonych obrażeniach i podjętym leczeniu, informują ofiary o warunkach i miejscach wystawienia obdukcji.
 - oddziały ratunkowe, pogotowie ratunkowe, szpital funkcjonujące na terenie Miasta Skierniewice

- placówki leczenia odwykowego – Poradnia w Skierniewicach, oddziały odwykowe i detoksykacyjne w szpitalach w Łodzi, Zgierzu, Sochaczewie, Pruszkowie.
- **Placówki oświaty** – mające bezpośredni kontakt z dziećmi i młodzieżą, zwłaszcza:
 - **przedszkola, szkoły podstawowe** – szkoła obok funkcji edukacyjnej jest źródłem wsparcia dla rodziców w wychowaniu dziecka między innymi poprzez dostarczanie wiedzy dotyczącej problematyki wychowania z zakresu komunikacji interpersonalnej pomiędzy rodzicami i dziećmi, profilaktyki zagrożeń, racjonalnego spędzania czasu wolnego, kształtowanie umiejętności wychowawczych poprzez zajęcia warsztatowe, udzielanie pomocy materialnej, takiej jak bezpłatne obiady, bezpłatne podręczniki, stypendia, wzmacnianie więzi wewnątrzrodzinnych, prowadzenie zajęć edukacyjnych z zakresu wychowania do życia w rodzinie w najstarszych klasach szkół podstawowych. Pedagog szkolny organizuje w szkołach i placówkach pomoc psychologiczną i pedagogiczną dla dzieci i młodzieży, której celem jest wspomaganie rozwoju psychicznego i efektywności uczenia się. Wspomaga również wychowawców klas, współdziała z nauczycielami, rodzicami (opiekunami prawnymi), pielęgniarką szkolną, organami szkoły oraz instytucjami pozaszkolnymi. Przeciwdziała skrajnym formom niedostosowania społecznego młodzieży, udziela informacji dotyczącej uzyskania pomocy specjalistycznej, współpracuje z kuratorami, prowadzi szeroko rozumianą profilaktykę, organizuje spotkania młodzieży ze specjalistami itp.
 - **Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna** udziela pomocy psychologiczno -pedagogicznej dzieciom, młodzieży oraz rodzicom. Pomoc ta ma charakter wszechstronny, min. ukierunkowana jest na rozwój dzieci i młodzieży, podnoszenie efektywności ich uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności negocjacji, rozwiązywania konfliktów i problemów oraz nabywania innych umiejętności z zakresu komunikacji społecznej. Zajmuje się także problematyką uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka. Prowadzona jest w poradni terapia zaburzeń rozwojowych i zaburzeń dysfunkcyjnych, edukacja prozdrowotna wśród uczniów, rodziców i nauczycieli. Działa także na rzecz wspomagania wychowawczej funkcji rodzin.
- **Komenda Miejska Policji w Skierniewicach z komisariatami na terenie Powiatu Skierniewickiego** – zgodnie z Ustawą o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku, do podstawowych zadań policji należą: ochrona życia i zdrowia ludzi, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie, w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, w tym prowadzenie interwencji w przypadku występowania przemocy w rodzinie, zapewnianie ofiarom doraźnego bezpieczeństwa, informowanie

ofiar i świadków o przysługujących prawach, możliwościach i miejscach uzyskania pomocy, prowadzenie działań prewencyjnych wobec sprawców.

- **Prokuratura Rejonowa w Skierniewicach, Brzezinach i Rawie Maz.** prowadząca postępowanie przygotowawcze i wyjaśniające w sprawach dotyczących przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie – art. 207 § 1 k.k. „znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – polega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat i jest ścigany z urzędu”.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985r. o prokuraturze (Dz. U. z 2002 Nr 21, poz. 206 ze zm.) zadaniem prokuratury jest strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw.

Obowiązki określone w zacytowanym przepisie realizowane są w bieżącej praktyce również w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie poprzez prowadzenie lub nadzorowanie postępowań przygotowawczych w sprawach karnych o przestępstwa opisane w art. 207 k.k. (znęcanie się), które ścigane są z urzędu oraz sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądem w tej kategorii spraw. Wymienione działania wykonywane są w oparciu o przepisy kodeksu karnego, kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 Nr 180 poz. 1493).

W przypadku ujawnienia w toku w/w postępowań okoliczności świadczących o patologii w rodzinie, niezależnie od sposobu ich zakończenia (akt oskarżenia, umorzenie), prokurator podejmuje na podstawie ustawowych upoważnień działania pozakarne w tym:

- Na podstawie art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 Nr 247 poz. 1231 ze zm.) kieruje wnioski do sądu o zobowiązanie sprawców czynów do poddania się leczeniu. Dotyczy to sprawców, którzy w związku z uzależnieniem od alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny,
- Na podstawie art. 109 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego kieruje wnioski do sądu opiekuńczego o ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej, w wypadku zagrożenia dobra dziecka między innymi przez stosowanie wobec niego przemocy,
- Na podstawie art. 572 § 1 kodeksu postępowania cywilnego zawiadamia właściwy sąd opiekuńczy o nienależytym wykonywaniu władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z § 32 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 1992 Nr 38 poz. 163 ze zm.) w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury są przyjmowani interesanci przez kierowników tych jednostek, ich zastępców oraz innych prokuratorów. W ramach tych czynności na bieżąco udzielana jest między innymi pomoc prawna ofiarom przemocy w rodzinie.

- **Sąd Rejonowy – Wydział Rodzinny w Skierniewicach, Brzezinach i Rawie Maz.,** jako jednostki sądownictwa najbliższe są obywateli, rozpatrują wszystkie sprawy, z wyjątkiem zastrzeżonych dla sądu okręgowego. Komórką organizacyjną Sądu jest **Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej**, w ramach której kuratorzy sądowi wykonują zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym oraz kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

Zadania kuratorów sądowych dla nieletnich:

- sprawowanie nadzorów w sprawach, w których sąd ograniczył rodzicom władzę rodzicielską nad małoletnimi dziećmi,
- sprawowanie nadzorów nad nieletnimi wykazującymi oznaki demoralizacji i/lub dokonującymi czynów karalnych oraz nadzorów tymczasowych,
- sprawowanie nadzorów nad osobami dorosłymi zobowiązanymi do leczenia odwykowego, wobec których ustanowiono na czas leczenia nadzór kuratora sądowego,
- okresowe kontrole osób małoletnich i pełnoletnich (ubezwłasnowolnionych całkowicie), nad którym sąd ustanowił opiekę prawną,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej w sprawach opiekuńczych małoletnich umieszczonych w środowisku zastępczym (w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej),
- udział w ustanowionych przez sąd kontaktach rodziców z małoletnimi dziećmi,
- przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej oraz umieszczeni w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej,
- wywiady środowiskowe przeprowadzane w postępowaniu wyjaśniającym w sprawach nieletnich i w postępowaniu rozpoznawczym w sprawach małoletnich (o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego), o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach rodziny, w sprawach opiekuńczych oraz w sprawach o rozwód i separację,
- wywiady środowiskowe do spraw objętych postępowaniem wykonawczym.

Zadania kuratorów sądowych dla dorosłych :

- realizowanie na terenie właściwości Sądu Rejonowego określonych przez prawo zadań w charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związanych z wykonywaniem orzeczeń Sądu – zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych oraz przepisami wykonawczymi,
- kuratorzy sądowi wykonują swoje zadania w siedzibie zespołu kuratorskiej służby sądowej, a także w środowisku podopiecznych, na terenie zamkniętych zakładów i placówek ich pobytu, w związku z orzeczeniami w sprawach karnych (dozory, kara ograniczenia wolności oraz sprawy z nałożonymi obowiązkami),
- kontrolowanie prawidłowości i efektywności sprawowania dozorów oraz innych czynności zleconych sądowym kuratorom społecznym, przedstawicielom stowarzyszeń, organizacji i instytucji oraz osobom godnym zaufania,

- współpraca z właściwym samorządem i organizacjami społecznymi, które statutowo zajmują się opieką, wychowaniem, resocjalizacją, leczeniem i świadczeniem pomocy społecznej w środowisku otwartym;
- przeprowadzanie wywiadów środowiskowych na zlecenie sądu, prokuratury, policji oraz innych uprawnionych organów.
- **Organizacje pozarządowe** – podejmujące działania na rzecz osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zwłaszcza kryzysowej, m.in. Ośrodek Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich Ametyst w Skierniewicach obejmujący wsparciem osoby doznające przemocy w rodzinie w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, grup wsparcia dla ofiar przemocy i osób współuzależnionych, hostel.

Na terenie powiatu skierniewickiego istnieje deficyt podmiotów realizujących zadania na rzecz wsparcia osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej, mających charakter interdyscyplinarny, bądź specjalistyczny, takich jak:

- punkty konsultacyjne,
- punkty interwencji kryzysowej,
- poradnie życia rodzinnego,
- telefony interwencyjne,
- telefony zaufania,
- schroniska i hostele.

W następnym rozdziale zostały przybliżone dane na temat różnych form i zakresu poradnictwa specjalistycznego dla rodzin uwikłanych w przemoc domową, a zapewnianych przez PCPR i ww. Ośrodek Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich Ametyst w Skierniewicach.

4.3.6. Poradnictwo specjalistyczne dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych

Osoby i rodziny znajdujące się w sytuacjach kryzysowych mogą korzystać z poradnictwa specjalistycznego udzielanego przez pracowników merytorycznych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, zgłaszając się do Centrum osobiście lub telefonicznie.

Wszystkim osobom udzielana jest pomoc w zakresie posiadanych kompetencji, ewentualnie osoby kierowane są do innych instytucji, zgodnie z właściwością i kompetencjami, gdzie osoby te mogą uzyskać specjalistyczne wsparcie.

W zakresie udzielania pomocy osobom i rodzinom borykającym się z problemami uzależnienia i przemocy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie od wielu lat współpracuje ze Skierniewickim Stowarzyszeniem Rodzin Abstynenckich „Ametyst”, które w ramach „Programu wspierania rodzin w kryzysie” prowadzi Ośrodek Przeciwdziałania Przemocy.

Zgodnie z corocznym „Programem współpracy Powiatu Skierniewickiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”, Powiat Skierniewicki w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w formie wsparcia realizacji zadań wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji przyznał Skierniewickiemu Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich „Ametyst” dotacje w latach 2021-2023 na wsparcie realizacji zadania pn.: **Promocja i ochrona zdrowia mieszkańców powiatu skierniewickiego**:

1. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
2. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe lub przemoc, pomocy psychologicznej, społecznej i prawnej,
3. umacnianie zdrowia przez edukację zdrowotną,
4. propagowanie zdrowego stylu życia,
5. organizacja i uczestnictwo w olimpiadach, konkursach z zakresu promocji, profilaktyki i ochrony zdrowia.

Łączna pula środków przeznaczona przez władze powiatu na realizację zadania publicznego „Promocja i ochrona zdrowia mieszkańców powiatu skierniewickiego” zwiększyła się w roku 2022 i od tego momentu pozostaje na takim samym poziomie 6.500,- zł.

Tab. 5. Środki przyznane w l. 2021-2023 na realizację zadania publicznego „Promocja i ochrona zdrowia mieszkańców powiatu skierniewickiego”.

	2021	2022	2023
Kwota (zł)	5.000,-	6.500,-	6.500,-

Źródło: roczne Sprawozdania z realizacji zadań PCPR w Skierniewicach

W poniższej tabeli przedstawiono dane na temat wsparcia udzielonego w ramach Ośrodka Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie osobom doświadczającym przemocy

Tab. 6. Wsparcie w ramach Ośrodka Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w l. 2021-2023

Rodzaj wsparcia	2021	2022	2023
	Wskaźniki		
Rozmowy wstępno-diagnostyczne	8 godz. dziennie (41 kobiet),	8 godz. dziennie (42 kobiety),	8 godz. dziennie (61 kobiety),
Prowadzenie przez psychologa grupy wsparciowo-edukacyjnej	4 razy w miesiącu po 3 godziny – 168 kobiet	4 razy w miesiącu po 3 godziny – ok. 10–20 osób na spotkaniu	4 razy w miesiącu po 3 godziny – 10–20 kobiet każdorazowo na spotkaniu
Konsultacje prawne	4 razy w miesiącu po 1,5 godziny – 40 osób	4 razy w miesiącu po 1,5 godziny – 46 osób	4 razy w miesiącu po 1,5 godziny – 44 osób
Indywidualna praca psychologiczna	4 razy w miesiącu po 2 godziny – 56 osób	4 razy w miesiącu po 2 godziny – 48 osób	4 razy w miesiącu po 2 godziny – 88 osób
Konsultacje resocjalizatora/policjanta	– wg. potrzeb,	wg. potrzeb,	wg. potrzeb,
Mediacje rodzinne –	wg. potrzeb	wg. potrzeb,	wg. potrzeb,
Pobyt w hostelu	1 osoba (przez 59 osobodób)	4 osoby (2 os. dorosłe i 2 dzieci przez 196 osobodób),	0
Dyżury nocne w hostelu	3 osoby po 10 dyżurów w miesiącu,	3 osoby po 10 dyżurów w miesiącu,	1 osoba x 10 dyżurów w miesiącu x 3 osoby dyżurne

Źródło: roczne Sprawozdania z realizacji zadań PCPR w Skierniewicach

4.4. Przemoc na terenie powiatu skierniewickiego – podsumowanie badań ankietowych

4.4.1. Metodologia, zakres i grupa badana

W maju 2024 roku zostało przeprowadzone badanie ankietowe na terenie powiatu skierniewickiego, dotyczące oceny lokalnej skali problemów społecznych, w tym związanych z przemocą domową, a także postaw społecznych wobec tego zjawiska. Badanie miało formę anonimowych ankietowych przeprowadzonych na losowej grupie badanych w powiecie wśród trzech lokalnych środowisk:

- a) dorośli mieszkańcy,
- b) uczniowie,
- c) pracownicy jednostek pomocy społecznej z terenu powiatu skierniewickiego.

Badania przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia badawczego CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej (metoda CAWI - Computer Assisted Web Interviews) pozwala na upewnienie się, że wszystkie pytania zostaną wypełnione.

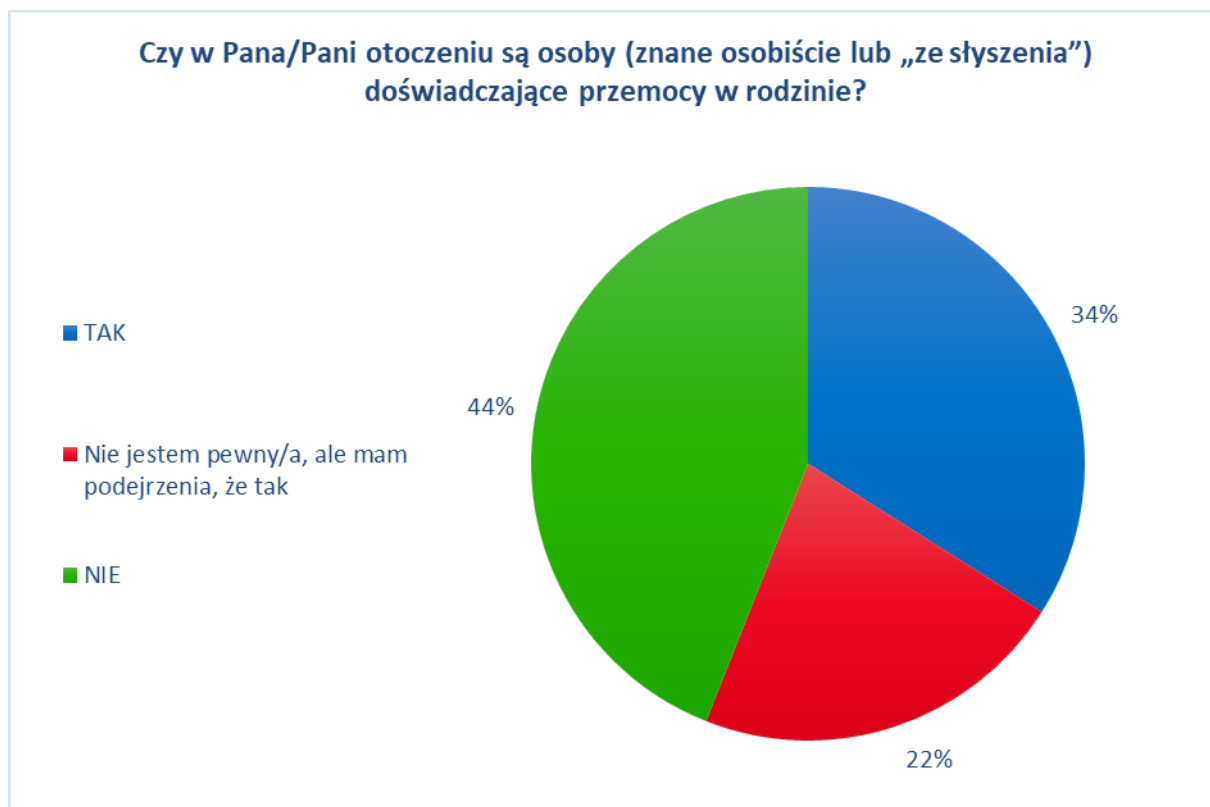
Z uwagi na swoją objętość, szczegółowy raport z przeprowadzonych badań przybrał formę osobnego dokumentu, natomiast poniżej przedstawiono główne wnioski, które posłużyły do sformułowania celów niniejszego Programu.

4.4.2. Badanie dorosłych mieszkańców

- Największa część badanych dorosłych mieszkańców (44%) podaje, że nie zna nikogo, kto doświadcza przemocy domowej.

Oznacza to jednak, że łącznie ponad połowa ankietowanych (czyli 56%) albo zna takie osoby (34%), albo ma takie podejrzenie (22%).

Wykres 1. Znajomość osób doświadczających przemocy domowej

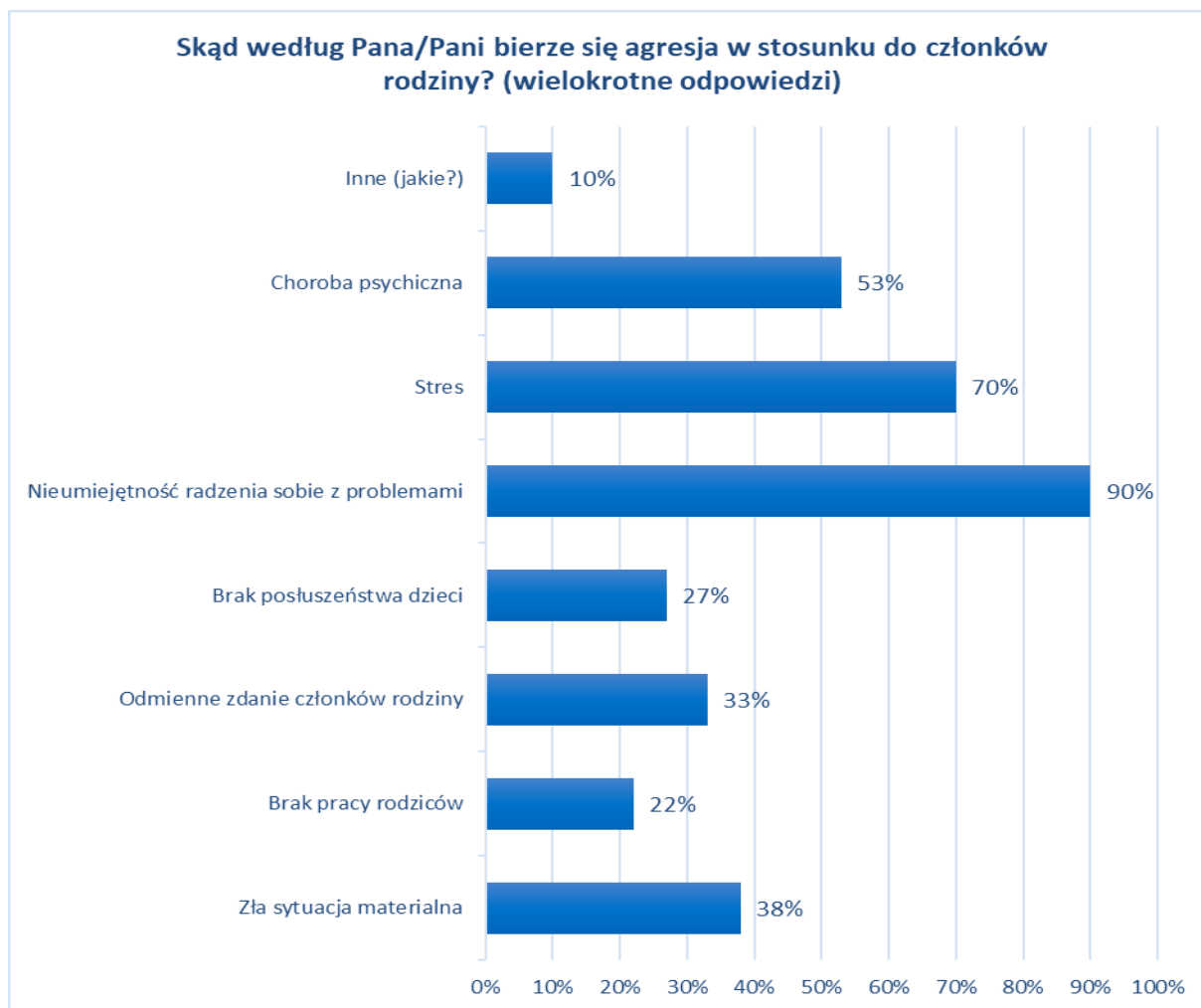
- Połowa badanych (50%) ocenia, że do przemocy domowej na terenie ich miejscowości dochodzi raczej rzadko, a zdaniem 25% bardzo rzadko.

Natomiast 22% ocenia, że jest to zjawisko raczej częste, a w opinii pozostałych 3% bardzo częste.

- Zdaniem badanych, główne źródła agresji w stosunku do członków rodziny to:
 - nieumiejętność radzenia sobie z problemami (90% odpowiedzi),
 - stres (70%),
 - choroba psychiczna (53%).

Każda z pozostałych opcji uzyskała mniej, niż połowę odpowiedzi.

Wykres 2. Źródła agresji w stosunku do członków rodziny

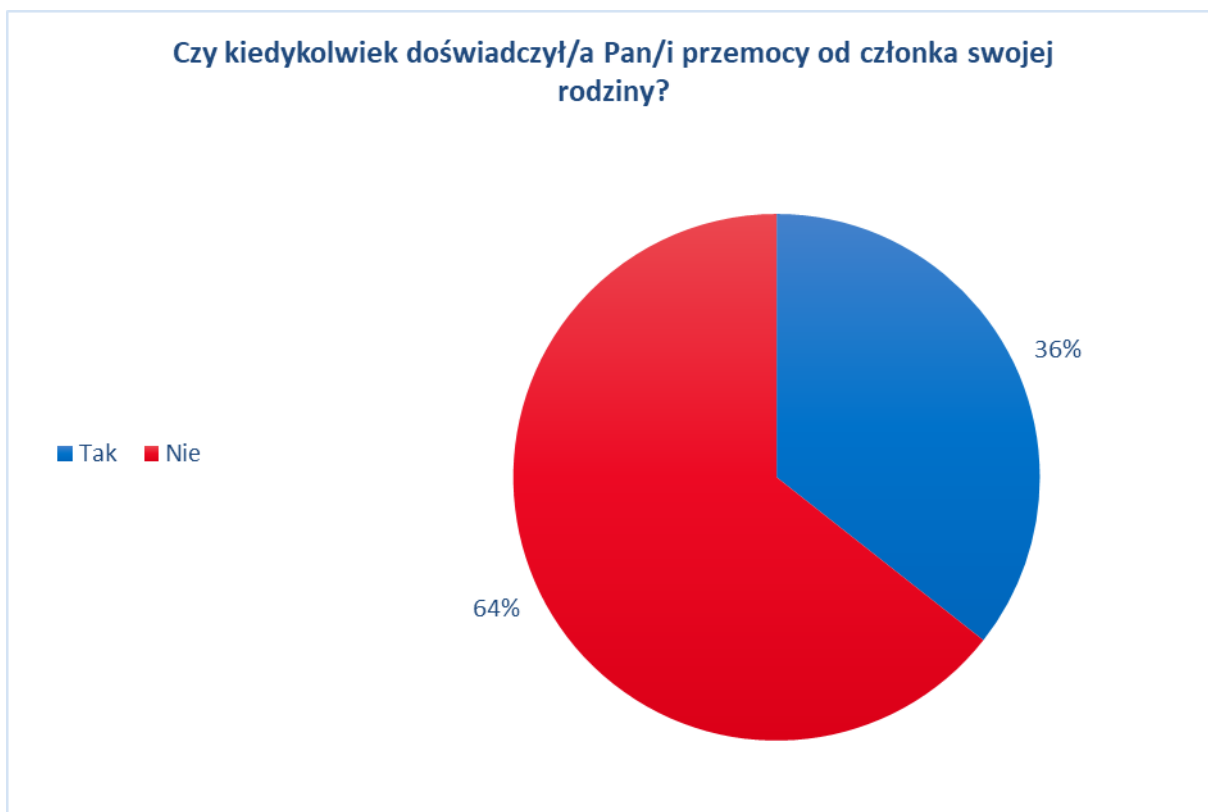
- Większość mieszkańców (64%) deklaruje, że nigdy nie zetknęła się osobiście ze zjawiskiem przemocy domowej. Takie doświadczenia ma jednak pozostałe 36% badanych.

Ten odsetek badanych, który przyznał, że miał styczność z przemocą domową podał w większości, że sytuacja taka działa się wielokrotnie w przeszłości, ale obecnie już się nie powtórzy (61%).

Dla 23% był to jednorazowy incydent.

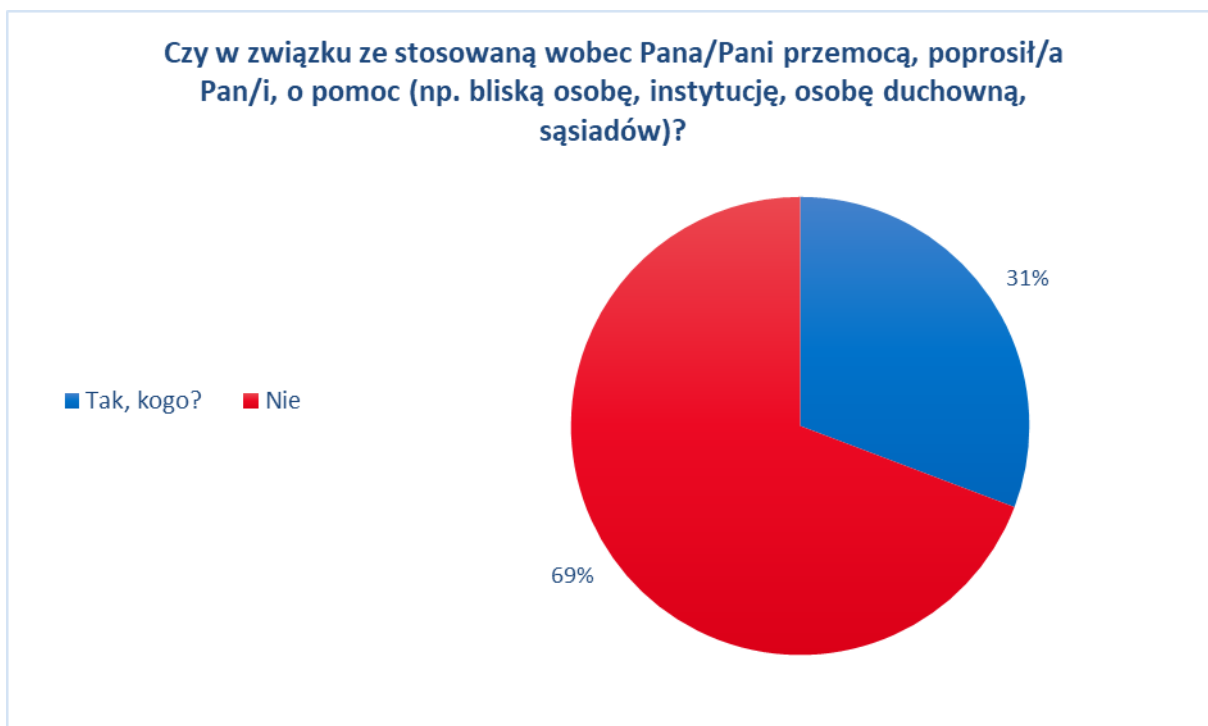
12% ma obawy, że do aktu przemocy dojdzie ponownie, a pozostałe 4% twierdzi, że do zachowań przemocowych dochodziło wielokrotnie w przeszłości i nadal ma miejsce.

Wykres 3. Osobista styczność z przemocą domową

- Zdecydowana większość mieszkańców przyznała, że nie zwróciła się do nikogo po pomoc w związku z doświadczaniem przemocy domowej (69%).

Wykres 4. Reakcja na doświadczoną sytuację przemocy domowej

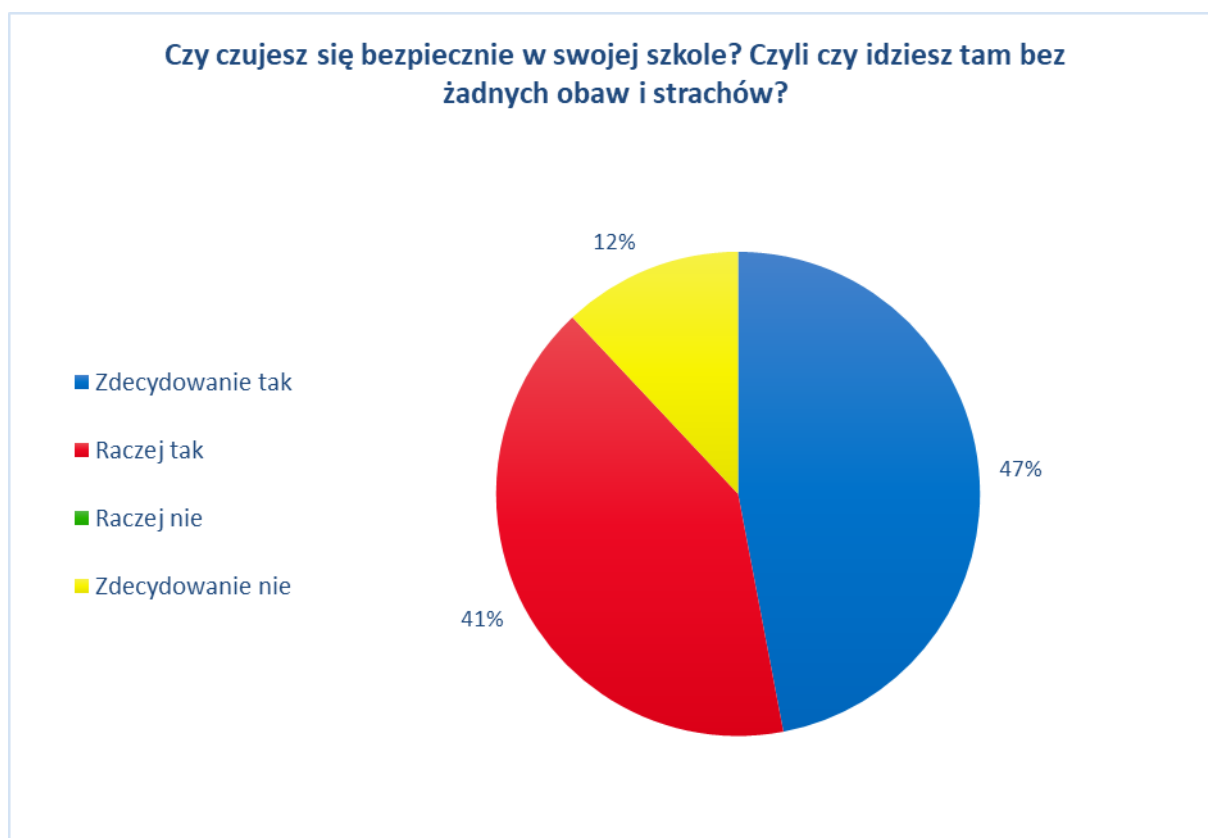

- W pytaniu o sugestie działań mogących zwalczyć przemoc domową, zdecydowanie najczęściej wskazano na zaostrenie kar dla sprawców przemocy (84% odpowiedzi). W drugiej kolejności mieszkańcy rekomendują działania na rzecz edukacji społeczeństwa (79% odpowiedzi), a w trzeciej zwiększenie niezależności finansowej kobiet (44% odpowiedzi).

4.4.3 Badanie uczniów

- Uczniowie w zdecydowanej większości czują się bezpiecznie w swojej szkole – 47% twierdzi tak w sposób zdecydowany, a 41% raczej się zgadza. Jest jednak odsetek 12% uczniów, którzy zdecydowanie nie czują się bezpiecznie na terenie szkoły.

Wykres 5. Poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkole

- Z najrzadszych zachowań przemocowych na terenie szkoły zdecydowanie wybija się jedna odpowiedź – zdaniem 70% uczniów nigdy nie dochodzi bowiem w szkole do **zabierania im pieniędzy lub rzeczy**. W przypadku pozostałych zjawisk ponad połowa uczniów podaje, że nie mają one nigdy miejsca na terenie szkoły. Zdaniem 53% badanych nigdy nie dochodzi do aktów **wandalizmu, kopania i bicia, grożenia komuś i szantażowania oraz wyśmiewania kogoś i przezywania**.

Ta ostatnia opcja odpowiedzi warta jest szczególnej uwagi, ponieważ okazuje się, że w odczuciu 29% uczniów dochodzi do niej codziennie.

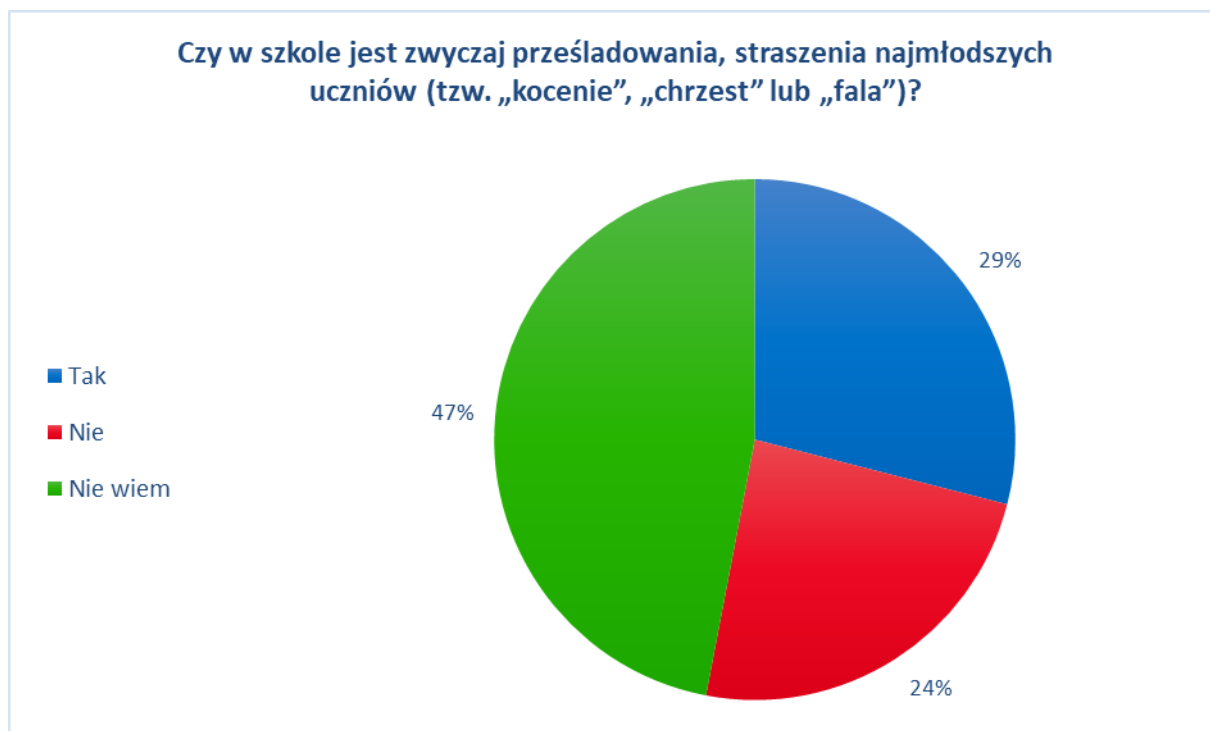
Ponad połowa uczniów deklaruje, że w ich szkołach ma dochodzić do:

- unikania kogoś, ignorowania i wykluczania z grupy (tak twierdzi łącznie 53% uczniów);

- obgadywania za plecami (tak twierdzi łącznie 53% uczniów).

- Za akty przemocy najczęściej mają być odpowiedzialne uczennice (tak podaje 59% badanych).
- Zdaniem uczniów do głównych motywów dopuszczania się przemocowych oraz agresywnych zachowań przez ich rówieśników należą:
 - złe wychowanie przez rodziców (47% odpowiedzi);
 - brak ponoszenia konsekwencji (41%).
- Największa grupa (47%) podaje, że nie wie, czy w ich szkole jest praktykowany zwyczaj prześladowania najmłodszych uczniów, ale blisko 1/3 (czyli 29%) odpowiedziała twierdząco, a pozostałe 24% zaprzeczyło.

Wykres 6. Zwyczaj "kocenia" w szkole

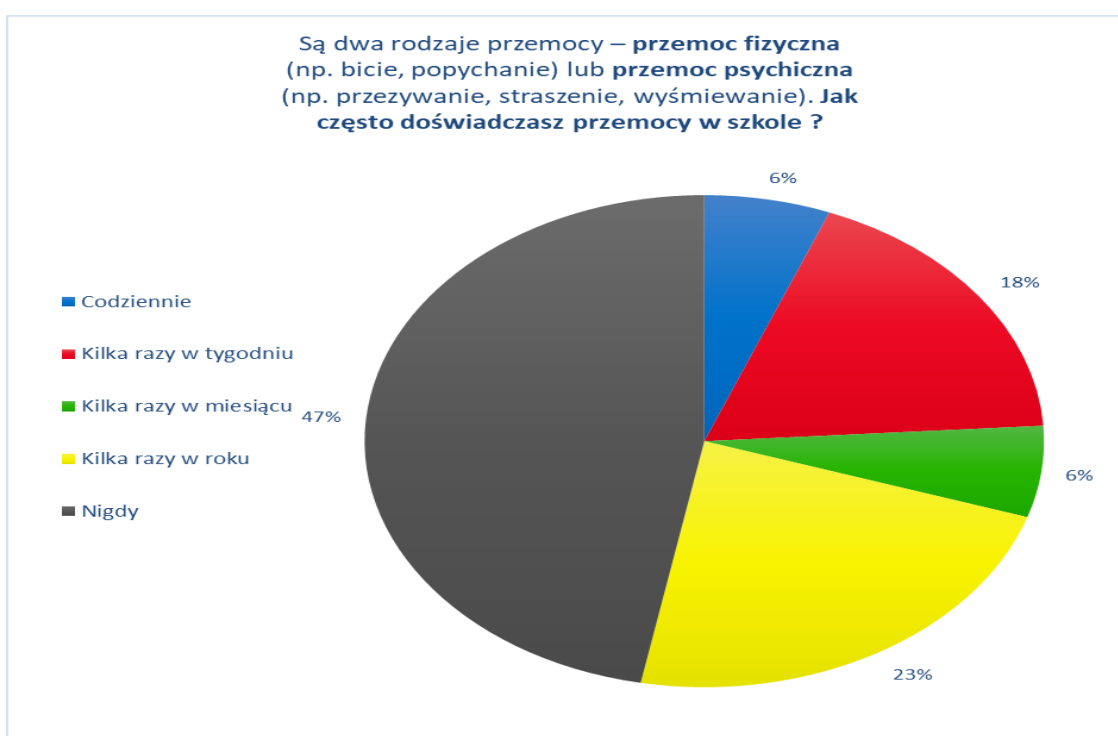
- W przypadku doświadczenia przemocy uczniowie najczęściej powiedzieliby o tym przyjacielowi (35% odpowiedzi).

Nieco mniej odpowiedzi sugeruje, że uczniowie nie zwróciliby się do nikogo w takiej sytuacji (29%).

Żaden z uczniów nie zaznaczył opcji „pedagog/ psycholog szkolny”.

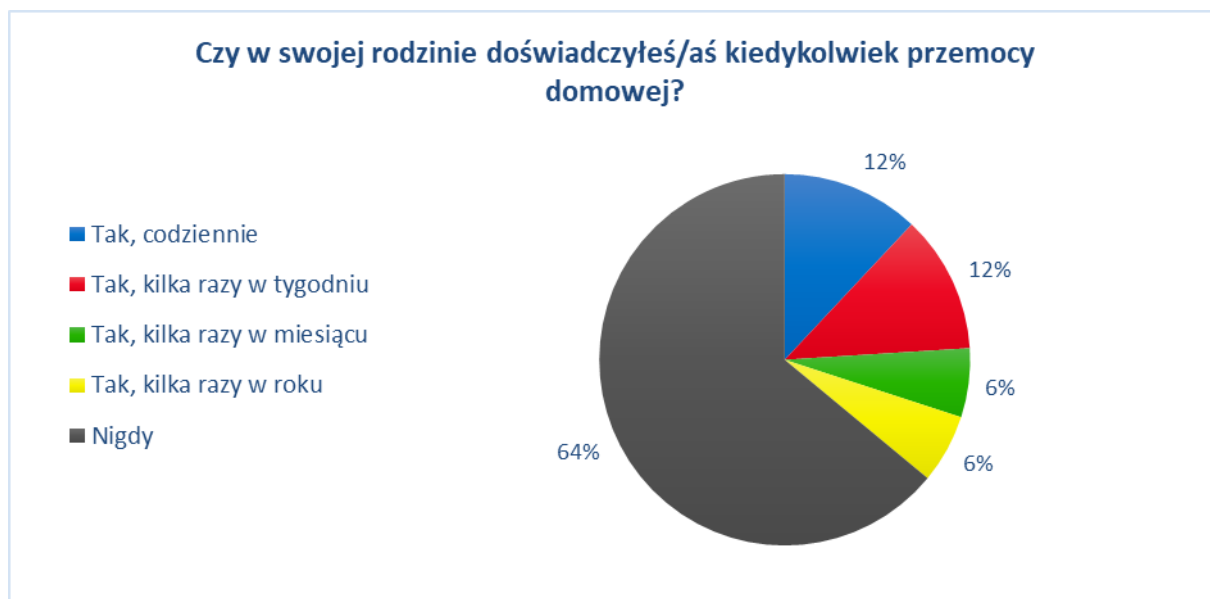
- Blisko połowa (47%) uczniów podaje, że nigdy nie doznała przemocy w szkole. Oznacza to, że większość (łącznie 53%) ma pewne doświadczenia w tym zakresie. Największa grupa badanych uczniów (23%) przyznaje, że przemocy doświadcza kilka razy do roku, a 18%, że kilka razy na tydzień. Z kolei po 6% podaje, że z przemocą szkolną styka się codziennie lub kilkakrotnie w miesiącu.

Wykres 7. Częstotliwość doświadczania przemocy w szkole

- Jedyna odpowiedź, która uzyskała ponad połowę wskazań jako propozycja działania mogącego zwalczyć przemoc w szkole, to sprawiedliwe karanie winnych (59%). Dużo mniej wskazań dotyczyło wyrzucania agresywnych uczniów ze szkół (29%).
- Większość uczniów (64%) podaje, że nigdy nie doświadczyła przemocy domowej. Oznacza to, że pozostałe łącznie 36% ma pewne doświadczenia w tym zakresie. Okazuje się, że 12% uczniów wyznaje, że doświadcza przemocy domowej codziennie, 12%, że kilka razy w tygodniu, 6%, że kilkakrotnie w miesiącu, a 6%, że kilka razy do roku.

Wykres 8. Doświadczenie przemocy domowej przez uczniów

- Ci uczniowie, którzy deklarują, że doznali przemocy domowej, wskazują jedynie na przemoc fizyczną i psychiczną (po 12%) oraz ekonomiczną (6%). Żaden uczeń nie wskazał na przemoc seksualną, ani zaniedbanie.
- Uczniowie w większości nie znają nikogo, kto doświadczałby przemocy domowej (65%). Natomiast niemały odsetek 23% podaje, że zna takie osoby, a pozostałe 12% wyraża swoje podejrzenia w tym zakresie.
- Okazuje się, że uczniowie w bardzo różnym stopniu, lecz mieli styczność z każdą z podanych form przemocy internetowej. Optymistyczne jest to, że przy każdej z podanych w pytaniu form cyberprzemocy ponad połowa uczniów zadeklarowała, że nie spotkała się nigdy z takim zachowaniem, ani osobiście, ani ze słyszenia.

W opinii uczniów zdecydowanie **najrzadziej** ma występować:

- podszywanie się w Internecie pod kogoś przez inną osobę (76% uczniów podało, że nie spotkało się z tym nigdy),
- otrzymywanie wiadomości z groźbami lub szantażem (76% uczniów podało, że nie spotkało się z tym nigdy),

Relatywnie **najczęściej** uczniowie spotykają się z kolei z przypadkami:

- udostępniania prywatnej wiadomości innym (58% uczniów wskazało, że nie zdarzyło im się to nigdy, a zdaniem 24% ma to miejsce raczej rzadko, 16% czasami i 4% bardzo często),
- otrzymywanie wiadomości z obelgami i wyzwiskami (58% uczniów wskazało, że nie zdarzyło im się to nigdy, a zdaniem 18% ma to miejsce raczej rzadko, 12% czasami i 12% bardzo często).

4.4.4 Badanie kadry pomocy społecznej

- Dwa najbardziej istotne problemy w środowisku lokalnym powiatu skierniewickiego, zdaniem badanej kadry pomocy społecznej to:

- niepełnosprawność (zdaniem 100% badanych, w tym dla 58% to problem bardzo istotny, a dla 42% raczej istotny);

- uzależnienie od alkoholu (zdaniem 100% badanych, w tym dla 42% to problem bardzo istotny, a dla 58% raczej istotny).

Wyżej wymienione dwa zjawiska jako jedyne zostały wskazane przez wszystkich respondentów. W pozostałych przypadkach rozkład odpowiedzi obejmował w mniejszym lub większym zakresie również wskazania na raczej lub zdecydowanie nieistotny wymiar danych problemów.

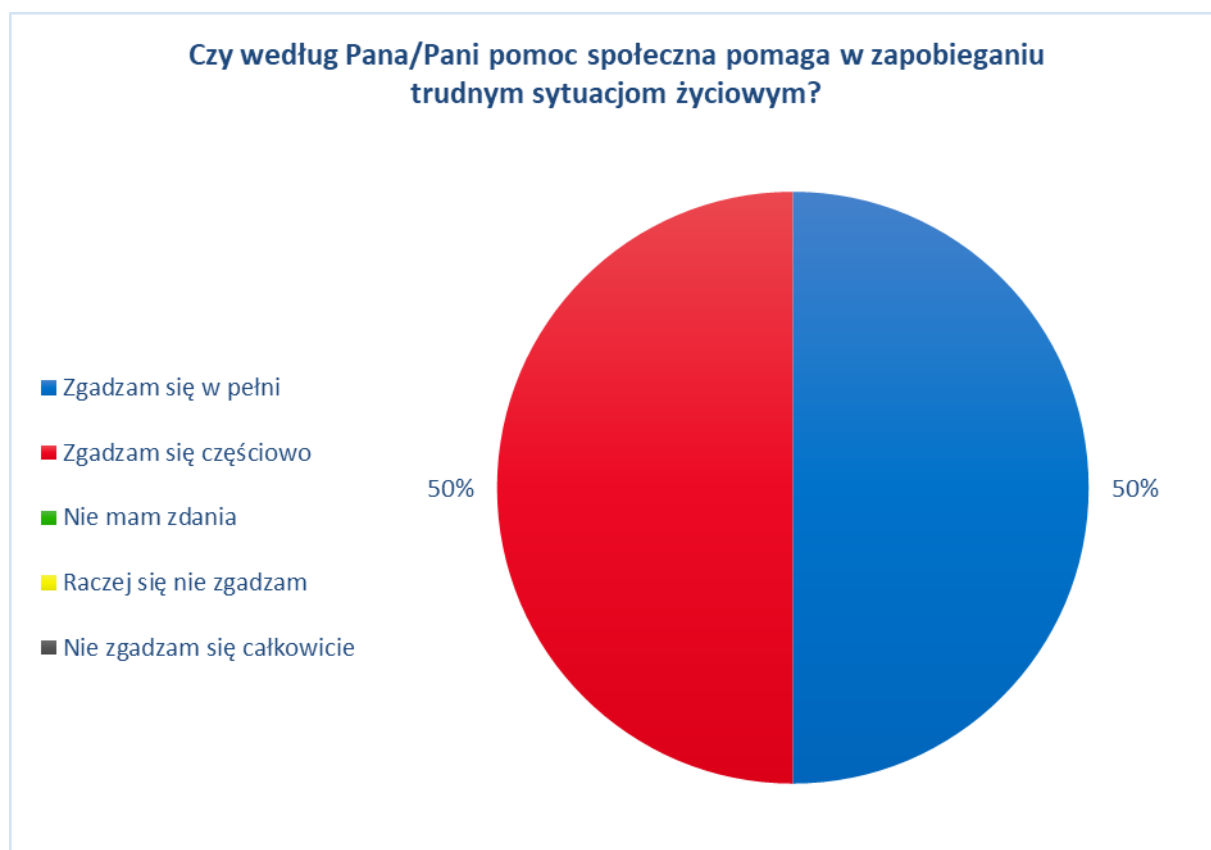
Przemoc domowa stanowi problem bardzo istotny zdaniem 42% badanych, raczej istotny również zdaniem 42%, a pozostałe 16% ocenia go jako problem raczej nieistotny.

- Opinia na temat wpływu pomocy społecznej na zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym jest bardzo wyrównana.

Wszyscy respondenci (100%) uznają, że lokalne instytucje pomocy społecznej wspierają w zapobieganiu trudnym sytuacjom życiowym.

Z czego połowa badanych uważa tak w sposób zdecydowany, a druga połowa, że zgadza się częściowo.

Wykres 9. Opinia na temat wpływu pomocy społecznej na zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym

- Wszyscy badani (100%) sygnalizują potrzebę prowadzenia działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom wśród populacji powiatu.
- Jako najbardziej potrzebne działania profilaktyczne respondenci uznali prowadzenie wsparcia psychologicznego dla rodzin (67% odpowiedzi).

W drugiej kolejności jest mowa o organizowaniu otwartych konsultacji z terapeutą (17% odpowiedzi).

Po 8% odpowiedzi dotyczy warsztatów profilaktycznych dla uczniów oraz ogólnospołecznych kampanii informacyjnych.

Żaden z badanych pracowników nie wskazał potrzeby zapewnienia pomocy dzieciom po okresie izolacji związanej z nauczaniem zdalnym i okresem epidemii Covid-19.

Wykres 10. Najbardziej potrzebne działania profilaktyczne

5. ANALIZA SWOT

Tab. 7. Analiza SWOT w zakresie występowania i przeciwdziałania zjawiska przemocy domowej na terenie Powiatu Skierniewickiego

Mocne strony	Słabe strony
• zaplecze kadrowe i instytucjonalne, • doskonalenie zawodowe kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy, • liczne działania profilaktyczne adresowane do rodziców, uczniów i nauczycieli, • Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” przez policję i pomoc społeczną. • Rozumienie problemu przez władze samorządu • Dobra współpraca na linii PCPR i Ośrodka Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich Ametyst w Skierniewicach • Bogata oferta wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej zapewniana przez Ośrodek Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich Ametyst w Skierniewicach	• Brak koordynacji działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w samorządach poszczególnych gmin, • Niewystarczająca liczba szkoleń dla kadr w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy domowej oraz metod pracy z osobami uwikłanymi w przemoc. • Bierna postawa rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów • Uzależnienie się rodzin od pomocy społecznej jako umiejętność przystosowanie się do trudnej sytuacji oraz jako preferowany model życia • Bezrobocie, zła sytuacja ekonomiczna rodzin – np. z powodu inflacji, • Mało rozbudowany na terenie powiatu sektor organizacji pozarządowych sprofilowanych na przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy domowej,

• Systematyczne zwiększenie się liczby kobiet korzystających z rozmów wstępno-diagnostycznych w Ośrodku Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. • Bogata oferta Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. • Przeważająca liczba mieszkańców jest w wieku produkcyjnym (59,3%). • Na przestrzeni ostatnich trzech lat ogólna liczba osób doznających przemocy domowej zmalała o 25%, • Tendencje spadkowe w liczbie stwierdzanych na terenie powiatu przestępstw p/ rodzinie i opiece.	• Na terenie powiatu skierniewickiego istnieje deficyt podmiotów realizujących zadania na rzecz wsparcia osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej, mających charakter interdyscyplinarny, bądź specjalistyczny (np. punkty konsultacyjne, punkty interwencji kryzysowej, poradnie życia rodzinnego, telefony interwencyjne, telefony zaufania, schroniska i hostele). • Brak na terenie gmin grup wsparcia i grup samopomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • Niedostateczne wykorzystanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości już istniejących przepisów prawnych (np. zakaz zbliżania się do ofiary, nakaz opuszczenia lokalu, zobowiązanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych), • Brak warunków do wykonania egzekucji eksmisji wobec sprawców przemocy (brak pomieszczeń tymczasowych w zasobach gmin). • Bierność świadków przemocy domowej. • Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań z zakresu poradnictwa specjalistycznego i prowadzenia terapii rodziny • Ujemny przyrost naturalny • Spadek liczby mieszkańców (o 1,6% w l. 2002-2023)
Szanse	Zagrożenia
• Wzmocnienie interdyscyplinarnej współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, • Nowelizacje (z lat 2023-2024) systemu prawnego w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, dostarczające wielu nowych narzędzi w celu poprawy skuteczności ochrony ofiar przemocy i ułatwienia izolacji sprawców przemocy od ofiar. • Przyjęcie Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej, • Ustawowy obowiązek opracowywania przez powiaty programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową. • Funkcjonujące ogólnopolskie Telefony Zaufania. • Dalsze doskonalenie zawodowe kadr działających w obszarze przeciwdziałania	• negatywny wpływ epidemii COVID-19 na wiele aspektów życia społeczno-gospodarczego. • Występowanie w społeczeństwie stereotypów na temat zjawiska przemocy domowej (np. akceptacja swojej sytuacji przez ofiary przemocy lub to, że ofiary są odpowiedzialne za doświadczaną przemoc), • spadek autorytetu rodziny i więzi międzypokoleniowych - rozpad związków (rozwoły, separacje, emigracja zarobkowa), • bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodzin, • występowanie problemów uzależnień, • zaniedbywanie emocjonalne dziecka - małe zainteresowanie po stronie rodziców problemami dzieci i sposobami spędzania przez nie czasu wolnego, • brak umiejętności szukania pomocy w

przemocy w rodzinie, • systematyczne monitorowanie sytuacji w rodzinach oraz wczesne diagnozowanie zjawiska przemocy domowej, • dobrowolny udział osób stosujących przemoc domową w programach korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych. • możliwość pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, • korzystanie w większym stopniu z potencjału i zasobów organizacji pozarządowych, • wzrost świadomości społecznej i wiedzy na temat prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodziny, • upowszechnianie w środowisku lokalnym informacji na temat instytucji udzielających pomocy i wsparcia rodzinom uwikłanym w zjawisko przemocy. • Realizowana przez powołane podmioty procedura „Niebieskie Karty”, • Ustawowy obowiązek tworzenia gminnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. • Zmiany zasad finansowania zadań z zakresu pomocy społecznej	sytuacjach ryzykownych i kryzysowych. • Niespójność i występowanie luk w przepisach prawnych z zakresu problematyki przeciwdziałania przemocy domowej. • Mała (niewystarczająca) wiedza interdyscyplinarna nt. zjawiska przemocy i mała świadomość problemu (wśród osób i instytucji, które powinny reagować w sytuacji przemocy w rodzinie np.: szkoła, służba zdrowia, środowisko sąsiedzkie itp.). • Mała przejrzystość zasad finansowania działalności różnych instytucji i organizacji pomocowych. • Skomplikowane procedury pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej. • Powielanie negatywnych wzorców funkcjonowania w rodzinach. • Niska świadomość społeczna (przyszwalenie na przemoc).
---	---

6. CELE PROGRAMU

6.1. Cel główny

Celem głównym Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Powiecie Skierniewickim na lata 2024-2030 jest wzrost skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie Powiatu Skierniewickiego.

6.2. Cele operacyjne i kierunki działań

Tab. 11. Cele operacyjne i kierunki działań na l. 2024-2030

Cel operacyjny I: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych oraz podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie problemu przemocy domowej		
Kierunki działań	Realizatorzy zadania	Wskaźniki
Diagnoza zjawiska przemocy domowej na obszarze powiatu skierniewickiego, w tym ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą domową	PCPR.	Liczba opracowanych diagnoz na podstawie danych uzyskanych od instytucji zajmujących się bezpośrednio lub pośrednio problemami przemocy, min.: OPS, Policja.
Upowszechnianie informacji na temat zjawiska przemocy i przeciwdziałania przemocy domowej	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Kuratorzy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.	Liczba i rodzaj materiałów, nakład, liczba punktów dystrybucji
Organizowanie lokalnych kampanii społecznych, spotkań i innych wydarzeń dotyczących problematyki przeciwdziałania przemocy domowej	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Kuratorzy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.	liczba kampanii społecznych, spotkań i innych wydarzeń, przybliżona liczba uczestników
Cel operacyjny II: Upowszechnianie modelu wychowania dzieci bez użycia przemocy		
Kierunki działań	Realizatorzy zadania	Wskaźniki
Promowanie alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji wychowawczych oraz postaw rodzicielskich poprzez zwiększanie świadomości na temat negatywnych skutków związanych ze stosowaniem przemocy wobec dzieci (m.in. spotkania, szkolenia, warsztaty itp.).	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Kuratorzy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.	Liczba wydarzeń, przybliżona liczba uczestników
Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowa i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe, Kuratorzy.	Liczba opracowanych programów profilaktycznych, liczba zrealizowanych programów profilaktycznych, liczba uczestników programów profilaktycznych.
Zapewnienie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym zagrożonych przemocą domową i w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży.	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PPPP inne instytucje i organizacje pozarządowe	liczba placówek prowadzących poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, liczba programów, liczba osób, którym udzielono porady, liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej.

Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej.	PCPR	Liczba opracowanych i realizowanych Powiatowych Programów Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.
Cel operacyjny III: Wzrost dostępności i efektywności ochrony oraz wsparcia dla osób doznających przemocy domowej		
Kierunki działań	Realizatorzy zadania	Wskaźniki
Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc całodobowych w ośrodkach wsparcia (w tym specjalistycznych ośrodkach wsparcia) oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej.	PCPR we współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej i Komendą Powiatową Policji	1. Liczba osób dotkniętych przemocą domową, które skorzystały z miejsc w ośrodkach wsparcia, ośrodkach interwencji kryzysowej oraz w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy domowej. 2. Liczba osób skierowanych przez OPS.
Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową poradnictwa, w szczególności psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.	Starostwo Powiatowe, PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Placówki oświatowe, Placówki ochrony zdrowia, Kuratorzy.	1. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w danej instytucji. 2. Liczba udzielonych porad.
Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą domową	PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we współpracy z innymi Realizatorami.	1. Liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą domową. 2. Liczba osób uczestniczących w programie terapeutycznym. 3. Liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne.
Systematyczne aktualizowanie podstrony internetowej i informacji w mediach społecznościowych, informującej o dostępnych formach pomocy dla osób doznających przemocy domowej;	Starostwo powiatowe, PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Liczba informacji
Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe.	– liczba lokalnych telefonów zaufania, – czas dostępności telefonu, – liczba rozmów i interwencji.
Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	PCPR we współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji i służbą zdrowia, Sądy.	☐ liczba dzieci, którym zapewniono bezpieczeństwo w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą domową, 1. Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. 2. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.
Monitoring skuteczności stosowanych działań pomocowych	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej/ Zespoły Interdyscyplinarne, Komenda Powiatowa Policji, Sądy.	☐ liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy domowej, ☐ liczba osób

		monitorowanych po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, u których przemoc ustała, □ liczba prowadzonych monitoringów w trybie art. 9h ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej
Cel operacyjny IV: Wzrost skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową		
Kierunki działań	Realizatorzy zadania	Wskaźniki
Ewidencjonowanie instytucji samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc domową, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne - corocznie aktualizowane na stronach internetowych powiatu bazy teledresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc domową	PCPR Ośrodki Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.	liczba informatorów opracowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zawierających dane teledresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
Opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową (w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych)	PCPR Ośrodki Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.	1. Liczba opracowanych programów. 2. Liczba zrealizowanych programów. 3. Liczba uczestników w programach, którzy zgłosili się/ukończyli udział w programie
Wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosujące przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych	PCPR	Liczba wydanych zaświadczeń
Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc domową w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	PCPR, Kuratorzy sądowi dla dorosłych	- liczba podmiotów realizujących programy, - liczba sprawców przemocy uczestniczących w programach podlegających monitorowaniu.
Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych, kierowanych do osób stosujących przemoc domową poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu.	PCPR Kuratorzy sądowi dla dorosłych Zespoły Interdyscyplinarne Ośrodki Pomocy Społecznej	- liczba osób stosujących przemoc domową, które po ukończeniu programu powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy domowej, - liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego.
Cel operacyjny V: Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kapitału kompetencji kadr zajmujących się profilaktyką, przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz ochroną osób doznających przemocy domowej.		
Kierunki działań	Realizatorzy zadania	Wskaźniki
Udział przedstawicieli służb i instytucji realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej w szkoleniach,	PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodki Pomocy Społecznej,	- liczba i tematyka szkoleń, - liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb.

konferencjach i seminariach szkoleniowych	Komenda Powiatowa Policji, Kuratorzy, Placówki oświatowe, Placówki ochrony zdrowia, Sąd Rejonowy.	
Wypracowanie zasad wzajemnej współpracy w działaniach interwencji kryzysowej i polityki przeciwdziałania przemocy w szczególności poprzez: - organizowanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb - praktykowanie wymiany doświadczeń pomiędzy instytucjami, - usprawnienie przepływu informacji między instytucjami	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	liczba interdyscyplinarnych spotkań, szkoleń, konferencji z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.
Zapewnienie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą domową i z osobami stosującymi przemoc (m.in. superwizję, coaching, grupy wsparcia, konsultacje psychologiczne).	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego.

7. ADRESACI PROGRAMU

Cele i kierunki objęte niniejszym Programem obejmują:

- 1) ogół społeczeństwa, w tym osoby zagrożone przemocą domową;
- 2) osoby doznające przemocy domowej;
- 3) osoby stosujące przemoc domową;
- 4) świadków przemocy domowej;
- 5) kadre służb i podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.

8. KOORDYNATOR I PODMIOTY REALIZUJĄCE

Funkcję Koordynatora Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Powiecie Skierniewickim na lata 2024 - 2030 sprawuje Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Skierniewicach, które przy jego realizacji będzie współpracowało z:

1. Starostwem Powiatowym w Skierniewicach,
2. Miejskimi i Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej,
3. Zespołami Interdyscyplinarnymi,
4. Komendą Powiatową Policji w Skierniewicach,
5. Sądem Rejonowym w Skierniewicach,

6. Prokuraturą Rejonową w Skierniewicach,
7. Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną w Skierniewicach,
8. Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
9. Placówkami służby zdrowia,
10. Placówkami oświaty,
11. Organizacjami pozarządowymi.

9. ZARZĄDZANIE, MONITOROWANIE, AKTUALIZOWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Niniejszy Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Powiecie Skierniewickim na lata 2024-2030 stanowi interdyscyplinarną strategię działań nakierowaną na jeden z problemów społecznych w postaci zjawiska przemocy domowej we wszystkich jego odmianach.

Ze względu na interdyscyplinarny charakter programu oraz szerokie spektrum celów i zadań zaplanowanych na poziomie ogólnym, umożliwiającym dostosowywanie podejmowanych działań do lokalnych potrzeb, cele programu realizowane będą, w formie pracy ciągłej przez cały okres obowiązywania Programu. Działania skierowane do społeczności, władz lokalnych i innych decydentów, instytucji i organizacji pozarządowych z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej, kadr specjalistycznych, osób uwikłanych w przemoc domową będą miały charakter zarówno:

- profilaktyczny (promowanie, propagowanie zachowań alternatywnych wobec przemocy, nowatorskich rozwiązań),
- edukacyjny (upowszechnianie wiedzy na temat przemocy i jej negatywnych skutków, kształtowanie właściwych postaw, w tym braku akceptacji dla przemocy),
- pomocowy (specjalistyczne poradnictwo, działania terapeutyczne, korekcyjno-edukacyjne, informowanie o możliwościach i miejscach uzyskania pomocy)
- wspierający (wsparcie merytoryczne i praktyczne służb pomocowych, wzmacnianie i aktywizowanie instytucji i organizacji, rozwój instytucjonalny, współpraca i wymiana doświadczeń).

Monitorowanie postępów we wdrażaniu niniejszego Programu będzie opierać się na podstawie corocznej sprawozdawczości z realizowanych celów. Informacje te będą przedkładane Zarządowi Powiatu i Radzie Powiatu w ramach corocznego sprawozdania z działalności PCPR w Skierniewicach.

Ewaluacja programu będzie opierała się o analizę i interpretację zebranych danych własnych, a także danych pozyskanych od współpracujących instytucji pomocowych. Całość uzyskanych danych umożliwi dokonanie oceny adekwatności celów Programu oraz przyczyni się w przyszłości do lepszego planowania działań. Ponadto dzięki analizie danych będzie możliwa weryfikacja skuteczności i efektywności przyjętych celów.

Niniejszy Program jest programem otwartym wytyczającym kierunki działania i może podlegać uzupełnieniom oraz modyfikacjom wynikającym z bieżących doświadczeń, zdiagnozowanych potrzeb, jak i zmian organizacyjno-prawnych.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Środki finansowe przeznaczone na realizację celów niniejszego Programu będą pochodziły ze środków własnych Powiatu oraz:

- a) dotacji z budżetu Państwa;
- b) Funduszy unijnych;
- c) Grantów i konkursów;
- d) Innych źródeł.

11. ZAKŁADANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Przewiduje się, że realizacja zadań przyjętych w ramach niniejszego Programu przyczyni się do zwiększenia skuteczności pomocy i wsparcia osobom zagrożonym lub uwięzionym w przemoc domową, a także polepszenia komfortu i warunków życia mieszkańców powiatu, poprzez:

- wzmocnienie i upowszechnienie skali działań profilaktyczno-edukacyjnych na temat przeciwdziałania przemocy domowej;
- wzrost świadomości społecznej w zakresie różnych form zjawiska przemocy i zmianę postaw społecznych wobec identyfikowania oraz reagowania na zachowania przemocowe;
- zwiększenie dostępności do pomocy specjalistycznej osobom i rodzinom doświadczającym przemocy, w tym zapewnienie miejsc w całodobowych placówkach udzielających pomocy;
- redukcję liczby osób i rodzin zagrożonych lub dotkniętych przemocą oraz zapobieganie eskalacji przemocy w danej rodzinie;
- podwyższenie kapitału kompetencji kadr przeciwdziałających przemocy domowej;
- zintensyfikowanie i profesjonalizację oferty działań kierowanej do osób stosujących przemoc domową.

12. HARMONOGRAM REALIZACJI

Zadania przewidziane do realizacji na podstawie niniejszego Programu będą realizowane w trybie ciągłym przez cały okres obowiązywania postanowień Programu, czyli w latach 2024-2030.